

Professorn 16

– En historisk privatträdgård från 1910

A Historical Villa-Garden from 1910

Victoria Andersson

Professorn 16 – En historisk privatträdgård 1910

A Historical Villa-Garden from 1910

Victoria Andersson

Handledare: Åsa Ahrlund, SLU, Institutionen för landskapsarkitektur, planering och förvaltning

Examinator: Petra Thorpert, SLU, Institutionen för landskapsarkitektur, planering och förvaltning

Omfattning: 15 hp

Nivå och fördjupning: G2E

Kurstitel: Kandidatarbete i trädgårdsdesign

Kurskod: EX0652

Program/utbildning: Trädgårdsingenjör: design - kandidatprogram

Examen: *Trädgårdsingenjör*

Ämne: Landskapsplanering

Utgivningsort: Alnarp

Utgivningsmånad och -år: september 2015

Omslagsbild: Odaterat och osignerat vykort. Carpings privata arkiv

Elektronisk publicering: <http://stud.epsilon.slu.se>

Nyckelord: *Trädgårdshistoria, Villaträdgård, Erik Hahr, Art-and-craft trädgård*

SLU, Sveriges lantbruksuniversitet

Fakulteten för landskapsarkitektur, trädgårds- och växtproduktionsvetenskap

Institutionen för landskapsarkitektur, planering och förvaltning

Sammanfattning

Arkitekten Erik Hahr blev 1910 anlitad av professor Carl Georg Björling för att rita hans villa med tillhörande trädgård i Professorsstaden i Lund. Arbetet beskriver och analyserar trädgårdens utveckling ur ett samhällshistoriskt och trädgårdshistoriskt perspektiv, från uppförandet fram tills idag. I Erik Hahrs ritningar kan man se tydliga kopplingar till art-and-craftrörelsen, som precis börjat sprida sig till Sverige vid den tiden.

Det saknas en hel del information om trädgården mellan 1930 – 2005 och det har därför varit svårt att fastställa om trädgården har följt trädgårdstrenderna genom tiden, men förmodligen har den inte gjort det. År 2005 kom fastigheten att säljas till den första ägaren som inte tillhör släkten Björling och då skedde stora förändringar i form av modernisering. Trädgården följer efter 2005 tidens ideal genom att framträda mer individualistisk men fortfarande sträva efter att trädgårdens ska få behålla sin historiska identitet.

Abstract

Architect Erik Hahr was hired in 1910 by Professor Carl Georg Björling to draw a villa in Professorsstaden in Lund. The thesis describes and analyses the garden's development from a socio-historical and garden-historical perspective, from the construction until today.

In Erik Hahrs drawings, one can see clear relations to the art-and-craft movement, which just started to spread to Sweden at the time.

A lot of information is missing about gardens between the years 1930 - 2005 and it has been difficult to determine whether the garden has followed trends through time, but most probably it has not.

In 2005, the property was sold for the first time, to someone who does not belong to the Björling family. Since then major changes were made in form of modernization and the garden started to follow the current garden-ideals by appearing more individualistic but still strived for the garden to retain its historic identity.

Innehållsförteckning

SAMMANFATTNING.....	5
ABSTRACT	5
INLEDNING	9
MÅL OCH SYFTE.....	10
<i>Frågeställning.....</i>	<i>10</i>
MATERIAL OCH METOD.....	10
<i>Litteraturstudie</i>	<i>10</i>
<i>Historiskt källmaterial.....</i>	<i>10</i>
<i>Muntliga källor.....</i>	<i>11</i>
<i>Fältstudie.....</i>	<i>11</i>
AVGRÄNSNINGAR	11
PERIODEN 1890-1930.....	12
<i>ART-AND-CRAFTRÖRELSEN SPRIDS TILL SVERIGE.....</i>	<i>12</i>
<i>VILLASTÄDERNA VÄXER FRAM.....</i>	<i>12</i>
<i>PROFESSORSSTADEN BLIR TILL</i>	<i>13</i>
<i>FASTIGHET PROFESSORN 16 UNDER 1910-1930.....</i>	<i>14</i>
<i>Villan.....</i>	<i>14</i>
<i>Trädgården.....</i>	<i>16</i>
PERIODEN 1930-1960.....	22
<i>FUNKTIONALISMEN - EN SYMBOL FÖR DEMOKRATI.....</i>	<i>22</i>
<i>FASTIGHET PROFESSORN 16 UNDER 1930-1960.....</i>	<i>23</i>
PERIODEN 1960-1980.....	27
<i>RATIONELLARE BYGGMETODER OCH MINIMAL SKÖTSEL I TRÄDGÅRDEN.....</i>	<i>27</i>
<i>FASTIGHET PROFESSORN 16 UNDER 1960-1980.....</i>	<i>28</i>
PERIODEN 1980-2015.....	29
<i>FOLKHEMMETS NEDFALL OCH INDIVIDUALISMENS INGÅNG.....</i>	<i>29</i>
<i>FASTIGHET PROFESSORN 16 UNDER 1980-2015.....</i>	<i>30</i>
DISKUSSION	37
FORTSATT FÖRDJUPNING.....	38
KÄLLFÖRTECKNING	39
LITTERATUR.....	39
ELEKTRONISKA KÄLLOR.....	40
FIGURFÖRTECKNING.....	40
BILAGOR	40
MUNTliga KÄLLOR.....	40
BILAGOR.....	41
BILAGA 1 – ILLUSTRATIONSPLAN AV ERIK HAHR 1910 UTAN FASTIGHET 15	41
BILAGA 2 – ILLUSTRATIONSPLAN AV ERIK HAHR 1910 MED FASTIGHET 15	42
BILAGA 3 – OMRÅDESKARTA 1	43
BILAGA 4 – OMRÅDESKARTA 2	44
BILAGA 5 – NULÄGESPLAN.....	45
BILAGA 6A – NULÄGESPLAN – VÄXTINVENTERING – VEDARTAT	46
BILAGA 6B – VÄXTLISTA – VEDARTAT	47
BILAGA 7A – NULÄGESPLAN – VÄXTINVENTERING – PERENNER.....	48
BILAGA 7B – VÄXTLISTA – PERENNER	49

Inledning

Man kan likna världens trädgårdsmark som en bank av tid som långsamt skapat gröna rum. En tid av tålmodig väntan, förhoppning och i vissa fall en livsviktig resurs. En tid som speglar människan genom sekel av politik, sociala system och ekonomi.

I en internationell överenskommelse från 1982, kallad Florensdokumentet, definieras begreppet historisk trädgård på följande sätt:

"En historisk trädgårdsanläggning är en arkitektonisk och hortikulturell komposition av allmänt historiskt eller konstnärligt intresse. Som sådan utgör den ett historiskt minnesmärke." /.../ "Begreppet historisk trädgårdsanläggning är tillämpligt på såväl små trädgårdar som på stora parker, formella såväl som 'landskapliga'." (Florensdeklarationen 2009)

Historiska trädgårdar är bärare av ett gemensamt kulturarv, som speglar de idéer och värderingar som funnits på platsen och i sin tur fungerar som en gemensam referensram (Nationalencyklopedin 2015). Dessa kulturhistoriska skatter riskerar att försvinna om inga åtgärder sker och i sin tur även vår förankring till det förflutna. Vikten i själva bevarandet är kulturarvet som helhet och inte enbart trädgårdsanläggningen. Vår spegling av levnadsmiljön, i nutid, är därför lika viktigt som bevarandet. Grunden för alla åtgärder i historiska trädgårdar är historisk kunskap, detta gäller oavsett storlek, typ, ålder eller komplexitet. Det är historiken som gör det möjligt att peka ut och följa vilka delar som finns kvar och beskriva deras roll i sammanhanget och i bästa fall kunna förklara varför just dessa har försvunnit eller just bevarats (Flink, 2013, 81).

År 2013 köpte Anna och Gustaf Carping fastigheten Professorn 16 belägen i Professorstaden i Lund. Bostadshuset är byggt 1910 och ritat av arkitekten Erik Hahr (1869-1944), som var verksam som stadsarkitekt i Västerås under många år. Vid sidan av offentliga uppdrag och stadsplanering, ritade Hahr också flera exklusiva villor, bl.a. Villa Asea i Västerås och Villa Ekbacken på Lidingö utanför Stockholm (Svenskt biografiskt Lexikon, Erik Hahr). Han är mindre känd som trädgårdsarkitekt, men i Lund ska han ha ritat både bostadshuset och trädgården. De nuvarande ägarna skickade en förfrågan till Sveriges Lantbruksuniversitet om att genomföra ett examensarbete kring trädgården och dess historia. Familjen Carping vill bruka och utveckla trädgården på ett sätt som tar hänsyn till trädgårdens historia och i möjligaste mån bevarar dess kulturhistoriska värden.

För att kunna upprätta mål och bedöma en trädgårds olika värden såsom, kulturhistoriska och immateriella, kan man använda sig av trädgårdens vårdprogram som i sin tur bland annat innehåller trädgårdens historia. (Flink, 2013, 57).

Detta kandidatarbete kan ses som en första del i ett underlag till ett sådant vårdprogram för trädgården vid fastigheten Professorn 16 i Lund.

Mål och syfte

I föreliggande examensarbete är målet att skriva en historik över trädgården vid fastighet Professorn 16 i Lund samt att göra en nulägesbeskrivning med en övergripande inventering, vilka är tänkte att kunna utgöra underlag för en kulturhistorisk värdering och en strategi för trädgårdens långsiktiga bevarande, brukande och utveckling i ett framtida vårdprogram.

Syftet med examensarbetet är att utifrån korrespondens, kartor, ritningar, fotografier, litteratur, fältstudier samt de nuvarande och tidigare ägares kunskaper öva historisk källforskning och skriva fram en äldre privatträdgårds historia. Ett delsyfte är dessutom att öva sig i att ta fram ett relevant underlag för värdering, målsättning och diskussion angående trädgårdens framtida bevarande och utveckling.

Frågeställning

Utifrån fastigheten *Professorn 16* diskuteras följande frågeställningar:

Hur har trädgården förändrats sedan den anlades? I vilken samhällshistorisk och trädgårdshistorisk kontext skapades trädgården, hur har den utvecklats och hur har det påverkat den fram till idag?

Material och Metod

Inledningsvis har arbetet till stor del bestått i att söka och sammanställa fastigheten Professorn 16:s historia. Detta har gjorts genom fältbesök, sökning i historiskt källmaterial och samtal med både de föregående ägarna och de nuvarande. Därefter följde en litteraturstudie för att sammanfatta samhälls- och trädgårdskonstens historia under 1900-talet. Arbetet är ett resultat av analyser baserat på litteraturstudien, fallstudien och tillhandhållen utbildning av tidigare kurser inom Trädgårdsingenjörsutbildningen vid SLU.

Litteraturstudie

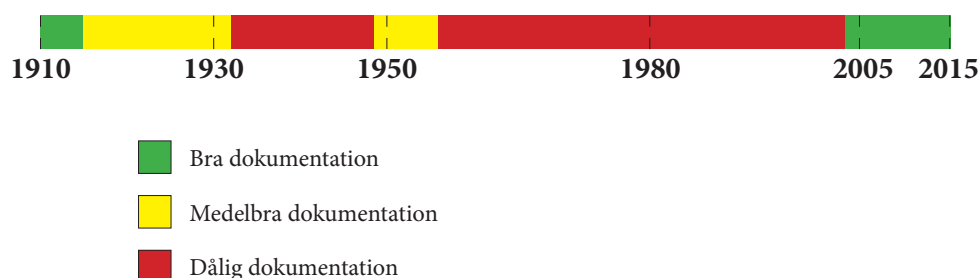
Litteraturstudien omfattar bakgrundsgivande material inom ämnesområdena trädgårdskonstens historia, samhällshistoria, villaträdgårdars historia och om arkitekten Erik Hahr.

Historiskt källmaterial

Till min hjälp att fastställa och analysera Professorn 16 har jag framförallt ändvänt mig av det privata arkiv som följt med fastigheten från dess uppförande 1910. Arkivet är begränsat och behandlar främst perioderna 1910-1920 och 1948-1952. Arkivet innehåller till mesta del av kassaböcker, fakturor, och fotografier och ritningar, alla signerade av Erik Hahr. Ritningarna behandlar framförallt detaljplaner över villan men det finns även två betydande situationsplaner som behandlar hela fastigheten. Båda situationsplanerna är daterade till 1910 och är snarlika men skiljer sig åt i den sydliga delen av trädgården, se Bilaga 1 och Bilaga 2.

Till min hjälp har jag även använt mig av Cecilia och Bertil Ljunghs privata arkiv, ägare till fastigheten under perioden 2005-2013. Det mest betydande materialet i deras arkiv är Erik Hahrs detaljplan över pergolan med tillhörande paviljong och Margareta Mobergs förslag från 1932 om "omläggning av stenpartiet".

I mina efterforskningar om Erik Hahr har jag haft kontakt med Västerås Stadsarkiv. Jag fann inga ritningar som jag uppfattade var relevanta för detta arbete, men arkivet visar på bredden och omfattningen av hans verksamhet. Jag har dock kunnat konstatera att stadsarkivet inte innehöll en enda trädgårdssritning av Hahr.

Figuren illustrerar både kvalitén och kvantitet på källhistoriskt material över perioden 1910 – 2015.

Muntliga källor

Intervjuer med Cecilia och Bertil Ljungh som ägde i villan 2005-2013 har givit ovärderlig information om både hur det såg ut när de flyttade in och vilka förändringar de har gjort i trädgården. De har även tillhandahållit flera fotografier, ritningar och dokument (mer information under rubrik "historiskt källmaterial").

Intervjuer med Anna och Gustaf Carping som äger villan sedan 2013 har givit information vilka förändringar som gjorts sedan de flyttat in. De har tillhandahållit flera fotografier, ritningar och dokument (mer information under rubrik "historiskt källmaterial").

Genom efterfrågningar i Västerås Stadsarkiv kom jag i kontakt med Jan-Åke Asplund som hobby-forskar om Erik Hahr. Han gav mig informationen att han aldrig stött på en trädgårdsritning av Erik Hahr. Denna information är intressant då det kan betyda att han vanligtvis inte antog på sig sådana uppdrag och att trädgården vid Professorn 16 trädgård är ovanlig ur den synpunkten.

Fältstudie

Inventeringen utfördes under perioden maj-augusti 2015 och har bland annat inneburit lokalisering och inmätning av gångvägar och andra strukturer, bestämning av växtmaterial och kontinuerlig dokumentation via anteckning, kamera och skissblock.

Som underlag för fältinventeringen har jag använt mig av stadsbyggnadskontorets tomtkarta (sweref 99 13 30). Utifrån den har jag på fri hand ritat in trädgårdens strukturer utan exakta uppmätningar, såsom häckar, bersåer, spaljéer, gångar, staket och byggnader.

Därefter har jag delat in kartan i rumslig indelning som jag kallat A-H, för att sedan studera varje område var för sig. Detta har jag gjort för att lättare kunna hantera mina anteckningar och för att underlätta de samtal som förts under intervjuerna, detta har skapat tydliga referenspunkter. Varje område har kontinuerligt uppdaterats och justerats både vad gäller uppmätningar och växtmaterial. Växtinventeringen behandlar främst träd och buskar men även perenner.

Namnen har renskrivits i en växtlista med både det vetenskapliga namnet och det svenska, med tillhörande nulägesplan, Bilaga 6a och Bilaga 7a.

Till min hjälp, med såväl uppmätning som artbestämning har jag haft min kurskamrat Tove Lindman.

Avgränsningar

En naturlig avgränsning är växtinventeringen, då tidsintervallet för uppsatsen, maj till augusti, inte rymmer en hel växtsäsong. För att göra en fullständig växtinventering krävs kompletterande insatser under de resterande delarna av växtsäsongen. Jag har även valt att avgränsa mig till att bara fastställa art, då jag finner att noggrannare inventering faller utanför ramen för vad som är motiverat i detta arbete.

Jag har valt att avgränsa arbetet till att inte behandla villan mer än en kortare beskrivning hur den ser ut utifrån.

Perioden 1890-1930

Art-and-craft-rörelsen sprids till Sverige

Arkitekten Erik Hahr växte upp under 1800-talets andra hälft då den så kallade *tyska stilen* dominerade trädgårdsidealerna i stadsträdgårdar. Denna stil var en korsning av karaktärsdrag från både den franska och den engelska stilen. Ur den franska hämtades symmetri medan man ur den engelska hämtade de fria naturenliga formerna och det rikhaltiga växtmaterialet. Man använde sig av träd med annorlunda växtsätt som planterades som utropstecken på gräsmattorna. Även färgstarka tapetgrupper och skickligt utförda blomstergrupper, gärna arrangerade i olika former såsom stjärnor och ovaler, var ett kontrasterande karaktärsdrag. Begreppet tysk stil introducerades av Daniel Muller (1812-1837), föreståndare för Svenska Trädgårdsföreningen och trädgårdsutbildning i Stockholm, och enligt honom passade den tyska stilen för "mindre lust- och större blomsterträdgårdar, som hafva en regelbunden form och äro belägna på en jemn yta så att de kunna öfverskådas med ett ögonkast" (Trädgårdsföreningen Vårdprogram, 2006, 26)

Kring 1890 skedde en motreaktion mot den så kallade tyska stilen. Kritiken kom främst från England med bland annat arkitekten Reginald Blomfields bok från 1892: "*The formal Garden in England*" som förespråkade att hus och trädgård skulle hållas samman (Ryllander, 1996, 30). Blomfields uppfattning var att både hus och trädgårdsutformningen skulle ritas av en arkitekt och inte av de "okonstnärliga landskapsarkitekterna". Arkitekten behövde inte nödvändigtvis var kunnig inom området trädgårdsanläggning utan trädgårdsmästarens uppgifter kunde kompletteras i efterhand.

En som var snabb på att reagera var trädgårdsmästaren William Robinson (1838-1935) som publicerade skriften "*Garden Design and Architects Gardens*" samma år som Blomfields bok, 1892. Men hade redan två decennier tidigare skrivit boken "*The Wild Garden*", där han agerar oppositionellt mot den viktorianska tidens vurm för exotiska plantor och förespråkade framförallt den lättskötta och naturliga trädgården (Blennow, 2009, 268).

Den gaddiga tvisten fortsatte på nationell nivå och både arkitekterna och landskapsarkitekterna beskyllde varandra för att inte veta något om formgivning respektive för att inte veta något om växter. Intressant nog var egentligen både Blomfields och Robinson på samma sida, i kritik till landskapsarkitekterna, och tillslut tvingades Robinson erkänna att en formell blomsterträdgård kunde vara berättigad, där det passade i sin omgivning.

Båda företrädare även viktiga sidor i *arts-and-craft-rörelsen* som stod i opposition mot industrialismen och förespråkade gott hantverk och regional förankringen med både växter och byggmaterial (Blennow, 2009, 271). Det var framförallt när den engelska tidskriften "*The studio*" startade 1893 som Europa började inspireras av den engelska hemarkitekturen och konsthantverket (Westerlund, 1997, 67-68). Vid sekelskiftet hade de nya idéerna nått Sverige och en av de som både tillämpade och spred dem var kronprinsessan Margareta. I bland annat "Vår trädgård på Sofiero" (1915) skriver hon om indelningen av trädgården vid Sofiero i olika rum med pergolor, bågar med klängrosor, och blandrabatter med både lökväxter, perenner och annueller (Flink, 1994, 242).

Villastäderna växer fram

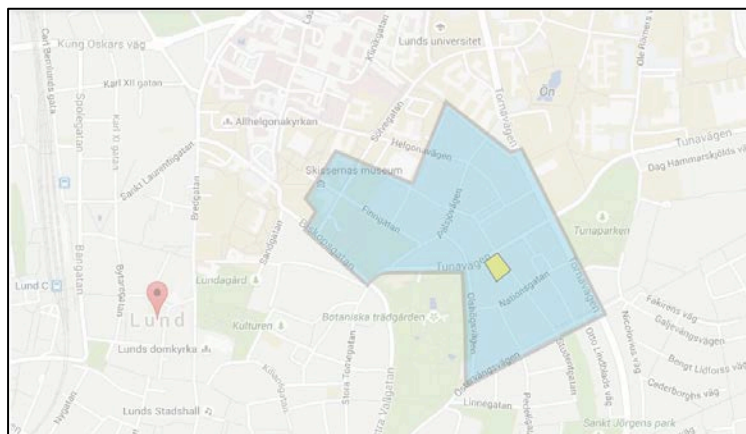
Villastäderna föddes som konsekvens av industrialismens avarter i urbanistiska termer med trångbebodda och ohälsosamma städer. En växande borgarklass med industriledare och kapitalstarka affärsmän i spetsen började söka ett mer attraktivt levnadssätt och var därför mottagliga för ett nytt bostadsideal. Under nära påverkan från utlandet utvecklades den svenska villaarkitekturen vid sekelskiftet. En av de främsta impulsgivarna var naturligt nog England där industrialismen först växte fram. Utflyttningarna var välplanerade och byggdes utanför städerna, men med ett anseeligt kommunikationsnät. Villastäderna presenterades som sunda och fria med natursköna områden. Några av de ideologiska förutsättningarna för villan som bostadsideal blev föreställningen om lantlivets hälsobringande kraft och värdet av familjens sammanhållning (Stavenow-Hidemark, 1976, 15).

Arkitekten Lars Israel Wahlman skiljer mellan "bostaden" och "hemmet". Han menade att "hemmet" rymdes i "bostaden" men alla bostäder kunde inte kallas hem. Ett hem låg utanför staden, i natursköna områden, långt bort från den smutsiga stenstaden som industrialismen hade medfört (Edling, 1996, 301). Att flytta ut ur staden bringade inte bara ett hälsosammare liv, utan bidrog även till en konkret fostran. Trädgårdsdirektör Rudolf Abelin, som anlade Norrvikens trädgårdar i Båstad, menade att genom skötseln, fick mannen och hustrun en fritidssysselsättning och barnen lärde sig att göra nytta. Enligt honom var den egna täppan den rikaste källan till trivsel i hemmet (Edling, 1996, 342).

Enligt de nya arkitektoniska idealen skulle trädgården ses som en förlängning av huset och på så sätt skapa ytterligare rum. Man ville uppnå bättre kontakt med naturen genom att använda sig av stora fönster, fler ingångar från trädgården, terrasser, balkonger samt glasverandor och blomsterrum. Ett annat sätt att få naturen närmare huset var genom att spaljera klängväxter på väggarna (Wilke, 2006, 67). Författaren och konstkritikern August Brunius skrev 1911 att trädgården "fullföljer i det fria den geometriska planlösningen från det inre med raka gångar, som fortsätta det inres korridorer, med fyrkantigt skuggande platser, som nästan ha rumskaraktär, med murar och stenlagda partier" (Brunius, 2001, 55).

Professorsstaden blir till

1907 upprättades ett förslag till stadsplan närmast Lund, i den ingick delar av jordegendomen Olshög, som var drivande vid tillkomsten av villaområdet, som senare skulle kallas Professorstaden. Namnet har aldrig använts i officiella sammanhang och finns varken utsatt på kartor eller fastslagits vilket område det motsvarar. Namnet är dock vedertaget och de flesta är ense om att det rör sig om villakvarteren öst och nordost om Botaniska Trädgården och Biskopsgatan. Samt att Sölvegatan bildar en nordgräns och att Tornavägen bildar en östgräns. Oenigheten om var sydgränsen ska dras är däremot större, med alla alternativ mellan Tunavägen ända ner till Dalbyvägen. Namnet var naturligt, då merparten av husen var uppförda av olika professorer vid Lunds Universitet.

Figur 1. Karta över Lund. Blått område visar Professorsstaden och gult område visar Fastighet Professorn 16

År 1910 uppfördes två villor längsmed Tunavägen, som fränsett villorna vid Finngatan är bland de tidigaste i Professorsstaden. Kvarteret kom senare att kallas Kvarter Professorn. En av de två villorna kvarteret, närmare bestämt Professorn 16, var alltså den fastighet som detta arbete behandlar. Byggherren var Professor Carl Georg Björling och arkitekten var Erik Hahr

Under 1920- och 30-talet fortsatte uppbyggnaden av Professorstaden och en rad sammanhängande professorsvillor byggdes längs med Helgonavägen. Under 1960-talet exploaterades marken längs med Professorgatan och även då var de flesta byggherrarna professorer (Lunds Bevaringsprogram, professorsstaden).

Fastighet Professorn 16 under 1910-1930

Professor Carl Georg Björling hade en imponerande meritlista som behandlar främst rättshistoria och svensk civilrätt, han hade även förtroendeuppdrag inom kommun och föreningsliv och kom att bli Lunds Universitets prorektor på 20-talet (Svenskt biografiskt Lexikon, Carl Georg E Björling).

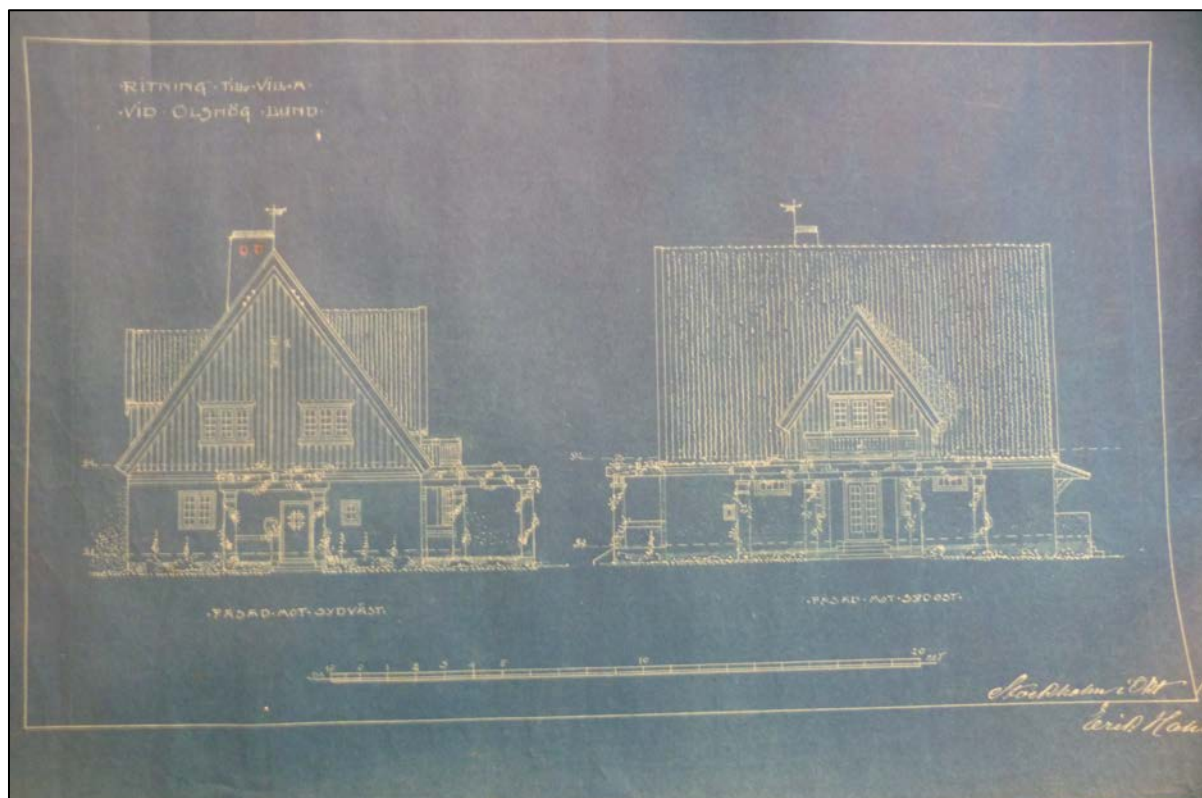
När villan ritades var C.G Björling gift med Clara Björling (född Dieden) och hade vid tiden två barn, en son och en dotter.

Erik Hahr var född i Västerås men hade efter studierna bosatt sig i Stockholm och hade nu en egen arkitektfirma. Han hade stora historiska intressen och hade arbetat med omfattande restaureringar under både arkitekten Liljekvist och Lindegren. 1897 öppnar Hahr sitt eget arkitektkontor i Stockholm, men hans största insats ända i Västerås där han 1909 blev stadsarkitekt (Svenskt biografiskt Lexikon, Erik Hahr). Variationsmöjligheterna som en kunnig arkitekt av hans kaliber hade, om denne lyssnade på olika byggherrars önskingar, visar sig speciellt i de direktörsvillor han ritade under åren 1905-1908 i ett villaområde i Västerås. Hahr tillgodosgjorde sig de idéer som debatterades och tillämpade dem på ett självständigt sätt genom att hela tiden konstnärligt förnya sig (Stavenow-Hidemark, 1976, 134). Erik Hahr blev en av Sveriges ledande arkitekter som förmedlade en "mjuk" övergång från sekelskiftets romantiska stilarkitektur till 30-talets funktionella arkitekturskåpning (Svenskt biografiskt Lexikon, Erik Hahr)

Hur det kom sig att Professor Björling anlidade just Erik Hahr 1910 för att rita deras villa i Professorstaden är okänt och att döma från korrespondens mellan de två, så verkar de inte ha varit vänner sedan tidigare.

Villan

Villan som Hahr ritade 1910 är spritputsad i gulockra och har ett högre sadeltak i rött tegel och utskjutande takfot. Fönsterna är spröjsade och vitmålade. Gatufasaden är relativt sluten och har en centralt placerad takkupa. Huset öppnar sig mot trädgården i söder med en hög frontespis och nedanför den ett fyrkantigt burspråk som på taket har en balkong. Kring burspråket finns putsade doriska kolonner. Motsvarande kolonner finner man vid entrén på västgaveln. Övre entrén på östgaveln finns ett skärmtak buret av träkonsoler (Lunds Bevaringsprogram, Professorn 16).

Figur 2. Erik Hars ritning över villan

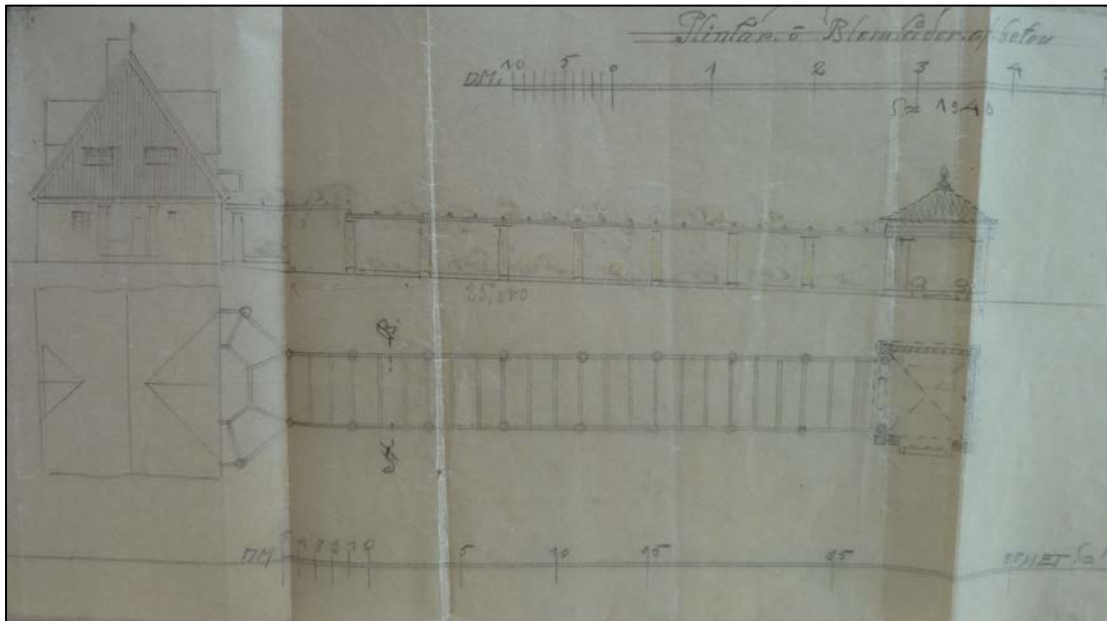

Figur 3. Fotografi från ca 1910 när villan uppförs. I bakgrunden ser man Lindallén som gick längs med Tunavägen.

Trädgården

Det finns två olika ritningar över trädgården, de är snarlika men den ena innefattar Fastighet 15 (se bilaga 2) och den andra inte (se bilaga 1). Det är inte helt utrett hur det kommer sig att marken är uppdelad på det viset, men dokument från tiden visar på att Björling ägde båda fastigheterna.

Hahr använder sig av det tidstypiska sättet att skapa rum. Han föreslår en tegelmur längs med tomten i västlig- och en i sydvästlig riktning och han avskärmar grusplanen med avenbokshäckar på vardera sida (se område H i figur 6 eller bilaga 3 för förstoring). Trädgården söder om huset är uppdelat i två rum med en pergola som skiljer de åt. Det ena rummet är en formell gräsplan med ett strukturerat gångsystem i grus som leder en fram till en mittpunkt där ett solur står placerad på en träfot (område G). Det andra rummet innehåller en köksträdgård och en hönsgård (område D). På en detaljplan över pergolan som skiljer de både rummet åt, finns även en paviljong inritad i söder, den är dock inte inritad på någon utav situationsplanerna.

Figur 4. En detaljplan över pergolan visar att Hahr hade planer på en paviljong i slutet av pergolan i sydlig riktning

Hahr ritade in några sittplatser i trädgården, två stycken bersåer vid utkanten på den stora gräsplanen (område G) och en sittplats på grusplanen utanför villans västliga entré (område H)

Det finns inga växtslag inritade på ritningarna, kanske ansåg Hahr, precis som Reginald Blomfield att det var arkitektens ansvar att rita trädgården, men trädgårdsmästarens ansvar att välja växtslag? Ytterligare sydväst om huset finner vi den tidigare nämnda Fastighet 15 (område F), som på den ena ritningen saknas helt och på den andra ritningen innehåller en pergola längs med den sydvästliga muren (se bilaga.2).

Under denna tid fanns två stilideal, den arkitektoniska trädgården med dess axialkomposition, terrasser och rumsbildande element som pergolor och klippta häckar, och parallellt ett annat stilideal med tydliga influenser av nationalromantik (Wilke, 2006, 70). Landskapsarkitekten Sven Hermelin (1900-1984) talar till exempel om bryn, snår och dungar och om andra anknytningar till svensk natur (Nolin, 2002, 597). I och med att man ville spegla naturen användes inhemska växtmaterial och på de tomter där det redan fanns stora träd sparade och skyddade man dessa under bygget av villan (Wilke, 2006, 70). Det var inte ovanligt med trädgårdar som utgjorde en blandning av dessa två ideal. Området närmast villan uppfördes gärna i den arkitektoniska stilen för att längre bort i trädgården ge utrymme åt ett mer naturligt utseende genom att exempelvis skona stora träd.

I den trädgård som Hahr ritade för fastigheten Professor 16 finner vi många av de tidstypiska inslagen och nedan följer en sammanfattning av några utvalda.

Sittplatser

Fram till 30-talet var bersån oerhört vanlig i svenska trädgårdar, sittplatsen erbjöd både vila och svalka (Wilke, 2006, 123). Erik Hahr ritade in två stycken bersåer i naverlönn som kom att planteras (Område G). Den nordvästliga finns kvar än idag medan den andra har växt upp till ett bestånd.

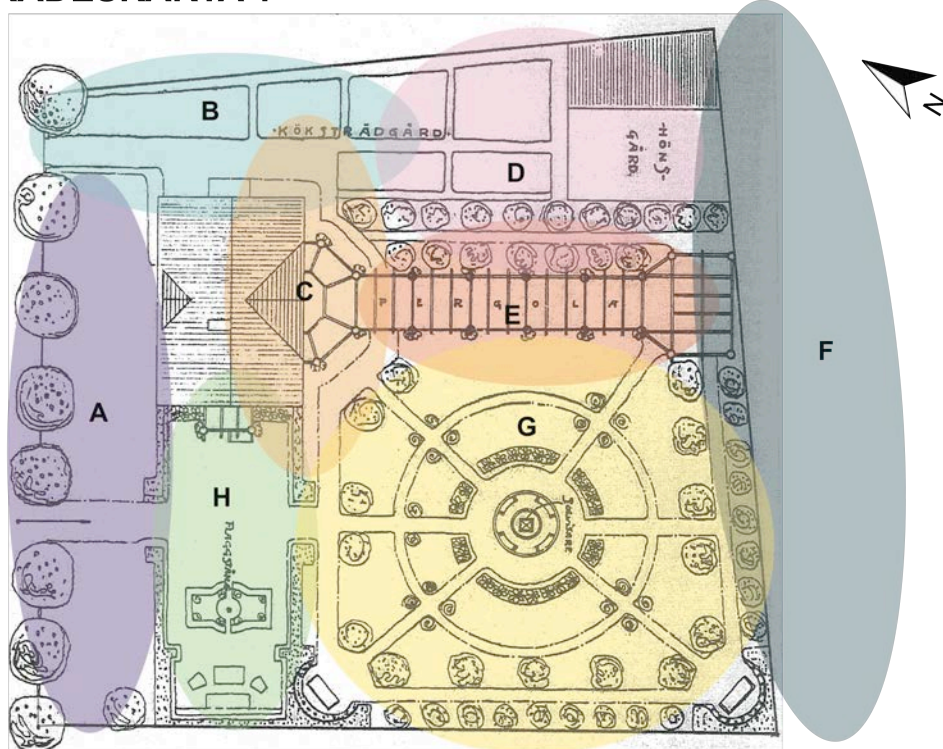
Figur 5. Här ser vi familjen Björling i den sydliga bersån

Prydnader

Vid tiden var prydnader av olika slag såsom solur och spegelklot populära, de placerades vanligtvis centralt för att förstärka vyer (Flink, 1994, 240). Även trädgårdspaviljongerna levde kvar från tidigare period, men istället för att de placerades på höjder och bergsknallar så förenades de nu istället med resten av trädgården (Wilke, 2006, 96). En annan populär prydnad var flaggstången som även den fick placeras centralt. Gustaf Lind som var en annan kunskapsspridare skriver 1918 "Mitt på gräsplanen eller också en lämplig plats uppsättes flaggstången. En sådan bör nämligen icke saknas vid något enda svenskt hem" (Wilke, 2006, 132).

Alla dessa inslag finner vi i Hahrs ritningar. Vi vet med säkerhet att både soluret och flaggstången realiserades. Om paviljongen råder det oklarheter, då det inte finns några spår av den idag. Det som talar för att den byggdes är att det finns ett kvitto från 1911, där inköp av "bänkar till lusthuset" finns med. Med ett kritiskt öga behöver detta dock inte betyda att det var just Hahrs paviljong som uppfördes.

OMRÅDESKARTA 1

Figur 6. Områdeskarta 1 baserat på en illustrationsplan (utan fastighet 15 inritad) ritad av Erik Hahr 1910 med överlägg av områdena A-H, bearbetad av Victoria Andersson.

Trädgårdsgångar

Åsa Wilke skriver i hennes bok "Villaträdgårdens trädgårdshistoria" (2006, 91) att under tidigt 1900-tal framhålls den engelska stensatta gången som ett nytt och eftertraktat ideal men grus- och sandgångarna behöll fortfarande sin popularitet från tidigare decennier. De anlades oftast på gräsplanen för att ge struktur och utgjorde då ett trädgårdsrum bland andra i ett arkitektoniskt system. I mer påkastade fall utgjordes ytskiktet av sorterat gårdssingel men naturgrus med blandade fraktioner var vanligast.

Vi vet att de strukturerade grusgångarna realiserades så som i Hahrs ritningar genom fotografier. De utgjorde säkert ett av de starkaste intrycken i Björklings trädgård, då det rummet var såpass stort och öppet.

Köksträdgården

I de mer välbeställda folklagren odlade man numera inte längre för att täcka husets behov, men det var ändå vanligt med en liten köksträdgård. Nu kunde köksträdgården vara mer av hobbykaraktär och man talade om den som ett pittoreskt inslag. Frukträderna var dock fortfarande vanligt förekommande och de beskars ofta för att bidra till den arkitektoniska effekten (Wilke, 2006, 89).

Det är svårt att veta om Hahrs inritade köksträdgård fick den utformning han föreslagit. Jag har bara hittat ett foto som visar en bit av den delen av trädgården och det är svårt att säkert fastställa om det faktiskt är en köksträdgård.

Växtmaterial

För att försöka uppnå den arkitektoniska effekten i trädgården var det populärt att använda sig av formstarka växtmaterial som till exempel pelarväxande alm, ek, avenbok och poppel. Eller helt enkelt formklippa växtslag som tuja, cypress och idegran. Man använde sig även av pergolor och häckar för att skapa rum (Wilke, 2006, 89).

Som tidigare nämnts så finns inga växtslag utritade på Hahrs planer, men genom att studera både fotografier och kvitton så kan man få en antydning av hur det sett ut.

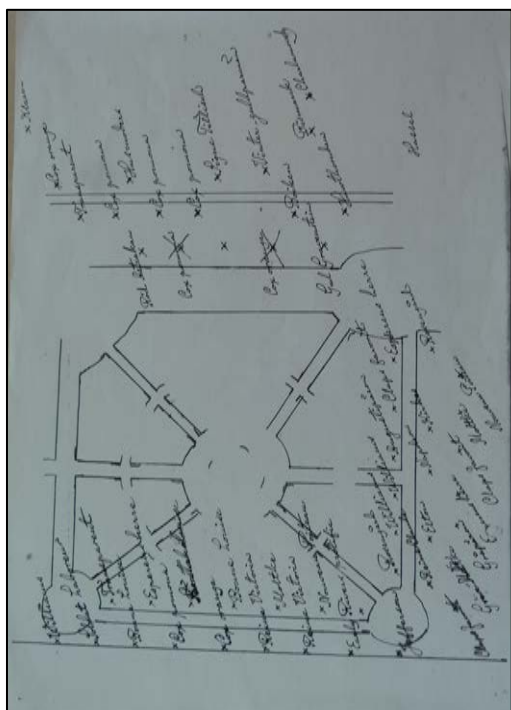
Figur 7. På kolonnen vid den västliga entrén växte blåregn, Wisteria.

Figur 8. Till höger om entrén växte det stockrosor, Alcea rosea i rabatten.

Figur 9. På vykortet som förmodligen är taget kring 1920 kan man urskilja två stycken hängbogar som kantar en av de många grusgångarna på gräsplanen. Där står även två formklippta tujor och ett antal rosbuskar. Avenbokshäcken som avgränsar rummet mot den västliga entrén uppskattas till 180 cm. Rosrabatten längs med fasaden kantas av en låg buxbomshäck och i rabatten står även en uppstammad robinia, *Robinia pseudoacacia*. Burspråket och pergolan är klädd med klätterrosor. Man skymtar även Lindallén längs med Tunavägen i bakgrunden.

Figur 10. Till vänster ser vi ett förslag till trädplantering på den stora gräsplanen och öster om pergolan. De föreslagna 48 träden är en blandning av olika sorter av både äpple, päron och plommon. Vems föreslaget är vet man inte, men troligen en lokal trädgårdsmästare. Man vet heller inte om förslaget realiserades. Idag står det endast två fruktträd kvar på gräsplanen och 6 stycken öster om pergolan.

En naturlig del

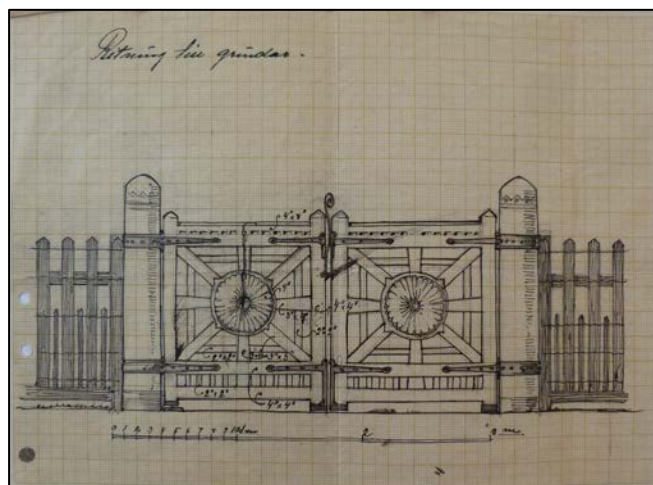
Som det har nämnts tidigare så finns det två ritningar över trädgården av Hahr; en med fastighet 15 och en utan. I dagens läge, 2015, består fastighet 15 av ett bryn bestående av mest hassel och naverlönn (för exakt beskrivning se Bilaga.1). På tomtgränsen finns även en tegelmur som inte uppfördes förens 2009, trots att Hahr så föreslagit det redan 1910 tillsammans med den längsgående pergolan. Varför tegelmuren ej uppfördes går bara att spekulera i, men kanske var det för dyrt och man bestämde sig för att skjuta upp projektet, eller så tilltalade helt enkelt inte förslaget Björling. Det är i alla fall troligt att inte heller pergolan uppfördes, dels för att det inte finns några spår av den dels för att Hahrs konstruktion byggde på att muren fanns.

Ett annat alternativ är att Hahr bestämmer sig för att det skulle få vara en naturlig del, som skulle stämma överens med tidens stil, men i sånt fall borde man tycka att det alternativet borde ha ritats in. Emma Lundberg, ännu en inflytelserik författare skrev 1927 att "utvecklingen av den vanliga villaträdgården har gått alltmer mot en förening av den bundna arkitektoniska trädgården och den en smula gallrade fria naturen (Wilke, 2006, 71).

Grindar

Precis som villorna ofta utformades individuellt gjorde även grindarna det, dessa skulle gå i samklang med huset och markerade en tydlig gräns mellan privat och allmän mark (Wilke, 2006, 76).

I korrespondens mellan Björling och Hahr så ursäktar den senare sig för att han inte hunnit rita klart grinden vars ritning han slutligen skickar 1911. Dagens grind fick dock aldrig den utformning som specificerades i ritningen, kanske just för att Hahr var sen med att leverera den. Vem som ritat den existerande grinden är okänt.

Figur 11. Erik Hahrs ritning från 1911, den realiserades aldrig.

Figur 12. Den nuvarande grinden ersatta den gamla 2005 enligt samma utseende. Det är okänt vem som ritat den.

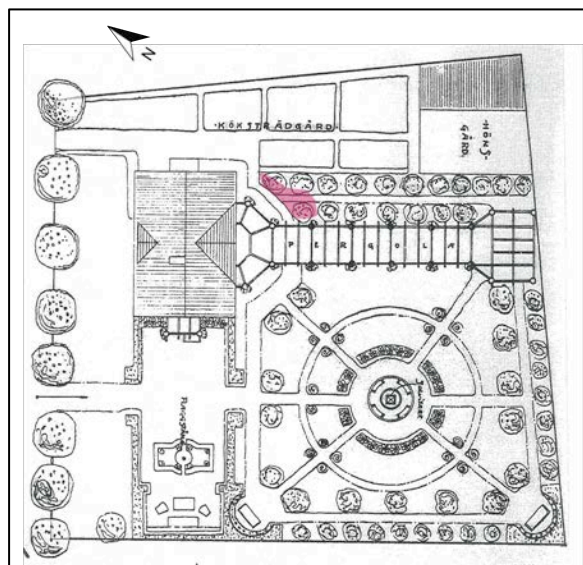
Stenpartiet

Ett stenparti sågs som dekorativt och ett bra sätt att visa upp sina växter, särskilt för låga växter som genom stenpartiet kom upp en bit (Wilke, 2006, 81).

Det finns ingen antydning i Hahrs ritningar om ett stenparti, men däremot finns det ett förslag till stenparti, som dessvärre är både odaterat och osignerat. Det finns heller ingen situationsplan, som visar var förslaget är menat att ligga.

Det som finns är däremot ett förslag av trädgårdsarkitekten och trädgårdsskribenten Margareta Moberg daterat 1932. Rubriken till beskrivningen av hennes förslag lyder: "Beskrivning - till plan för omläggning av stenparti". Rubriken antyder att det alltså redan fanns ett stenparti. Vidare beskrivning av Mobergs förslag finnes i kapitel "Perioden 1930-1960".

Platsen i fråga är nedanför terrassen, öster om pergolan. Stenpartiet innehåller framförallt perenner med plats för frösådd, färgerna går i blåa och röda toner.

Figur 13. Det rosa området visar var stenpartiet var placerat

Växter till stenpartiet

Re	Antal	Växer	Pris
1	10	<i>Viola odorata Auguste</i>	3.00
2	10	<i>Helianthus</i>	ca 3.00
3	2	<i>Delphinium</i> hybr. <i>Capri</i>	2.00
4	7	" <i>Ustane</i>	1.00
5	5	<i>Potentilla</i> hybr. <i>Gibsons scarlet</i>	1.50
6	7	<i>Daphne mezereum</i>	ca 1.50
7	7	<i>Chionodoxa micropetala</i>	ca 2.00
8	15	<i>Arabis albida fl. pl.</i>	4.50
9	15	<i>Dianthus gallicus il. caesius</i>	4.50
10	10	<i>Rubra</i> hybr. <i>H. Marshall</i>	4.50
11	5	Plats för sådd	—
12	10	<i>Lysimachia nummularia</i>	1.50
		<i>Linaria cymbalaria</i> } till muren.	3.00
		Summa ca	32.00

Figur 14. Växtlista till stenpartiet

Figur 15. Illustrationsplan och snitt över stenpartiet

Perioden 1930-1960

Funktionalismen - en symbol för demokrati

Under 1920-talet rådde en politisk anda med utmanande klassmotsättningar som avlöstes på 1930-talet av ett kallsinnigare samhällsklimat. Socialdemokratin stärkte sin ställning både på den lokala nivån och i riksdagen. Samtidigt som städerna byggdes, byggdes även folkhemmet och föreställningen om det goda livet kopplades till bostaden och stadsplaneringen (Ahlberger, 2003, 95). Tron låg i en ändamålsenlig livsföring efter förnufts- och nyttoprinciper – det funktionella och rationella livet (Ahlberger, 2003, 96). Sverige blev unikt genom att funktionalismen kom att bli en slags symbol för demokrati och Europas länder kom på studiebesök för att beskåda den svenska synen på stadsbyggande (Wilke, 2006, 142).

Precis som förgående period var inflytandet från England, Tyskland och Danmark framträdande, men från 1940 kom även influenser från både Amerika och Asien (Nolin, 2002, 597).

Gemensamma drag mellan den tidigare art-and-crafts-rörelsen och modernismen, var enkelheten och trädgårdens koppling till arkitekturen. Trädgården skulle fortsätta att vara en förlängning av huset och tänktes som ett vardagsrum där aktiviteter som umgänge, tennis, krocket och lek tog plats (Nolin, 2002, 597). Skillnaden mellan begreppen modernism och funktionalism är enligt Eva Gustavssons avhandling, att funktionalismen avser framförallt byggnadsarkitektoniskt uttryck medan modernistisk trädgårdskonst kan ses som ett samlingsnamn för en mångfald av uttryck inom trädgårdsområdet (Gustavsson, 2001). Några som kom att betyda inom modernistisk arkitektur och formgivning var Frank Lloyd Wright, Le Corbusier, Josef Frank och Walter Gropius, grundaren av Bauhaus-skolan (Tietz, 2008).

Genom lagstiftning 1938 hade arbetsdagarna blivit kortare och två veckors semester hade införts, svensken i folkhemmet började få fritid trots det betonade man fortfarande att arbete i trädgården var moraliskt höjande. Ett trädgårdsland för barnen ansågs väcka och stärka deras intresse för kärlek till naturen. På 1950-talet började synen förändras något och man började beskriva trädgårdsarbetet som en roigande hobby (Wilke, 2006, 148).

Gunnar Martinsson (1924-2012) var bland de första och främsta landskapsarkitekter i Sverige som försökte tillämpa modernismens reducerade formspråk inom trädgårdskonsten (Isling & Sunesson, 2000, 269). Han påpekar i sin bok "Mitt hem och min trädgård" att det är viktigt att våga göra vad man vill i sin trädgård, att den ska passa ägarens behov så att den själv trivs. Det bästa sättet att "komma ifrån tävlingshysteriet och grannarnas värderande blickar är att omge trädgården med så hög grönska att man är fullkomligt skyddad för insyn." Han menade att platsen skulle först analyseras och sedan gestaltas efter de funktioner vi ville få uppfyllda. "Sittplatsen måste ligga i rätt förhållande till sol men även till huset vardagsrum och kök. Barnen måste ha sin plats att rasa på och de bör ha samma rätt att stöka till i sin del av trädgården som i barnkammaren." För att uppnå lösningar på funktionsproblemen kunde man låta någon fackman göra upp ritningar och sedan ett kostnadsförslag. Men han menar inte att trädgården bara ska vara funktionell, det är även viktigt att den ger ägaren skönhet och spänning, kontraster mellan ljus och skugga, natur och arkitektur. Detta hade inget med mängder växter att göra utan berodde på rumssammanhang och proportioner (Larsson & Martinsson, 1963, 237).

I och med att man analyserade trädgården så försvann även vissa funktioner, ett exempel är köksträdgården, man behövde helt enkelt inte längre den hushållsresursen och platsen. Några enstaka fruktträd kunde man fortfarande ha, men det påpekades att man inte skulle glömma vilken arbetsinsats det krävde. Och om man likväl skulle ha en köksträdgård skulle den göras vacker med snittblommor. Trädgårdsarkitekten Gösta Reuterswärd skriver 1946 i "Din trädgård": "Visst bör man ha både jordgubbar, hallon, rabarber och ett litet land för persilja och dill, men knappast något mer."

(Wilke, 2006, 177).

Istället för en köksträdgård kunde man göra plats för en större gräsplan, som tidigare visserligen varit ett av flera inslag i den arkitektoniska trädgården, men nu växte den sig större och kom att bli både dominerande och central i funkisträdgården. Seden att beskåda sin trädgård från promenader på grusgångar var hopplöst förlegad, nu skulle gräsplanen vara samlad och inte sönderstyckad av varken gångar eller växter (Wilke, 2006, 154). Gösta Reuterswärd fångar tidens syn i sin bok *En liten trädgård* "Ju större gräsmatta läsaren kan få på sin tomt, ju bättre är det, ty det ligger njutning och vila i att se ut över ostörd yta. Jämför hur det känns att se ut över havet!" (Reuterswärd, 1947, 45). Gräsplanens funktion blev en symbol för det fria och det moderna där hela familjen samlades för både avkoppling och lek (Wilke, 2006, 154).

En ny funktion som träder fram i trädgården är platsen för bilen, som många nu började få tillgång till. Dess plats ritades in som en helhetslösning i trädgården och i Gunnar Martinssons bok "mitt hem och min trädgård" finns ett särskilt kapitel ägnad just detta. Han diskuterar praktiska lösningar med både garage och car-port med dess tänkvärda krav, detta medan han samtidigt jämrar sig om både påtagliga problem som snöskottning och hur stor plats bilen kräver (Larsson & Martinsson, 1963).

Fastighet Professorn 16 under 1930-1960

Det finns inte mycket information om trädgården vid Professorn 16 i Lund under denna period. C G Björling gick bort 1934 och hans fru Clara vid andra världskrigets slut. Deras son Johan Emanuel Björling som var hovrättsfiskal bodde troligen kvar en tid eftersom det finns kvitton i hans namn från 1950-talet. Man får känslan av att han hade ett stort intresse för både för villan och för trädgården då många renoveringar gjordes under den tidsperioden men det verkar inte som om trädgården anpassades efter alla funktionalismens ideal. Det anlades varken någon plattlagd uppfart eller plats för bil, inget garage, ingen sittplats i solen och heller ingen tidstypisk entréabatt. Nedan följer en sammanfattning av några utvalda delar i trädgården som vi vet något om.

Gräsplanen

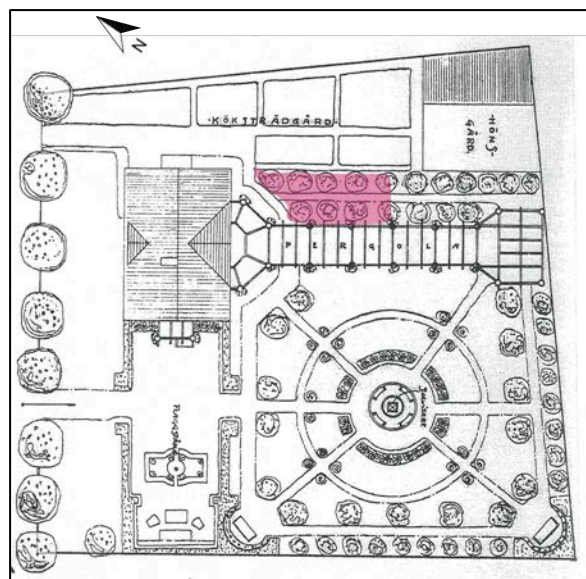
En viktig förändring från 1930-talet till dagens utformning av trädgården är att det tidigare strukturerade grusgångarna är igenlagda. När eller varför igenläggningen skedde går bara att spekulera i. Den populära gräsplanen skulle helst vara obruten och således tom från både träd och rabatter. Men så är inte fallet i denna trädgård, mittrundeln där soluret var placerat fanns kvar på 50-talet och även de två hängbokarna som fanns med på vykortet från 1920. Hängbokarna fanns kvar ända in på 80-talet, detta vet vi tack vare uppgifter från Cecilia Ljungh, som brukade cykla förbi där när hon var yngre. Hon kom också att köpa fastigheten 2005.

Om igenläggningen skedde på 50-talet kan det ha varit för att man ville anpassa anläggningen och dess användningsmöjligheter till det mer moderna idealet med avkoppling och lek. Men det kunde även vara för att de helt enkelt var för skötselkrävande. Skribenter från tiden skriver att dagens husmödrar verkligen hade annat för sig än att skyffla grusgångar (Wilke, 2006, 51). Det tycks skvallra om vem i familjen som skötte om trädgårdens sysslor och vid andra världskrigets slut var det färre och färre som kunde räknas som hemmafru, då man ser en markant ökning i arbetande kvinnor. En modern livsstil innebar hobbys, semester och arbetstider i likhet till dagens (Åsa och Inger). Björling tycks dock ha använt sig av någon slags trädgårdsmästare då kassanoteringar om att en Herr Palmqvist ofta utfört trädgårdsarbete, såsom beskärning av vin, fällning av poppel och ympning av rosor finns. En ledtråd, som kan visa på att igenläggningen skedde under 50-talet, är en notering i en kassabok gjord 13 april 1950 "Trädgårdsgödning till gräsplanen - 1.80 kr".

Stenpartiet

Förslaget till det nya stenpartiet som Margareta Moberg ritade 1932 innefattar en mycket större del än det gamla och sträcker sig nästan hela vägen genom Hahrs pergola. Utifrån planritningen att döma ville Moberg halvera pergolans längd och att den skulle plattläggas med natursten. Det ursprungliga stenpartiet skulle utökas med upphöjda rabatter i både östlig och sydlig riktning så att två stengångar skapades på respektive sida om det ursprungliga stenpartiet. Mitt i stenpartiet föreslogs en stenbänk vänd åt väster.

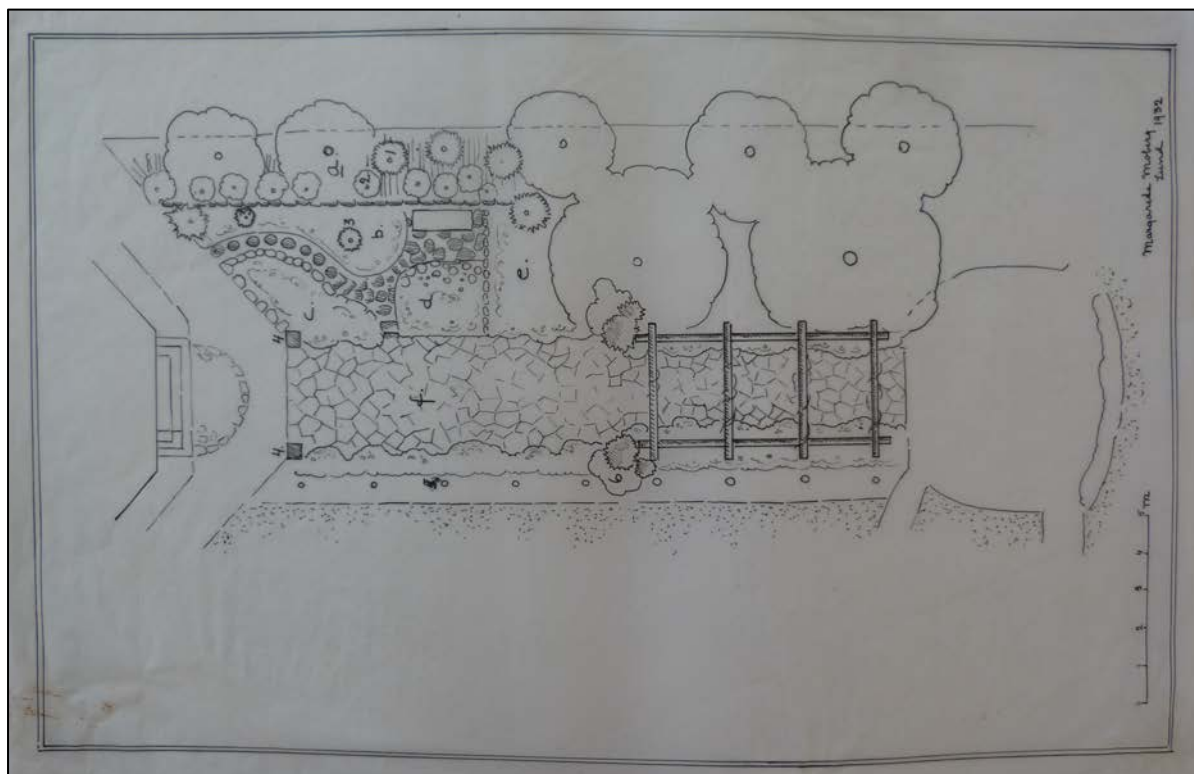
Med pergolan halverad skulle det innebära att trädgården skulle få en helt ny rumsindelning och sett från bänken, en vy över gräsplanen med eller utan grusgångarna. Växtmaterialet består främst av formstarka vintergröna buskar och perenner i blåa, röda och gula toner.

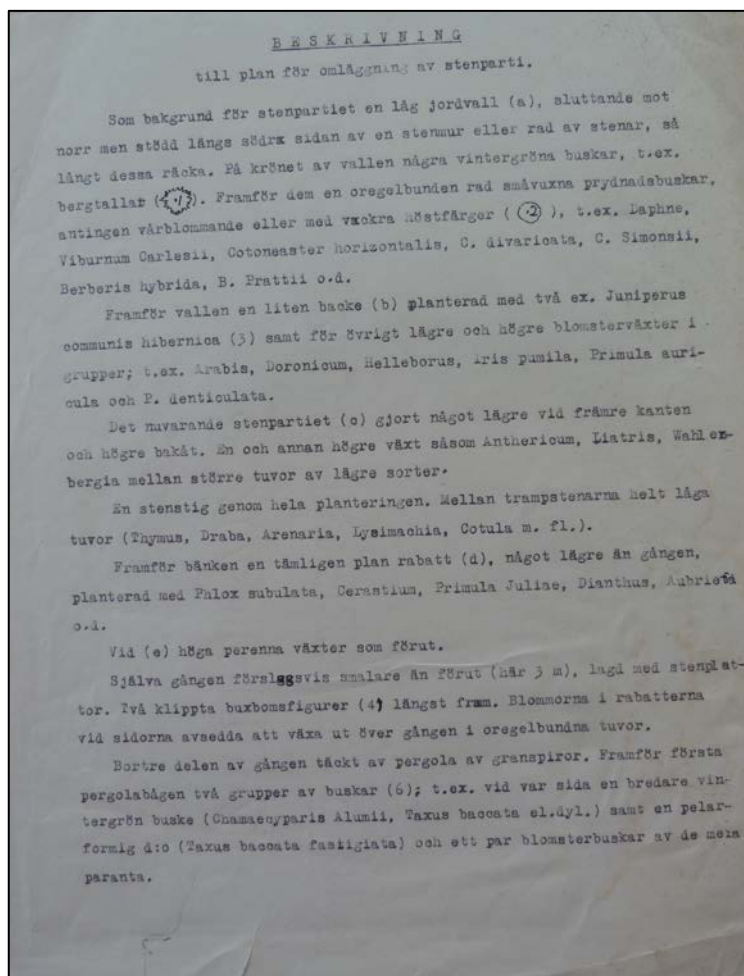
Figur 16. Det rosa området visar var stenpartiet var placerat

Figur 17. Perspektiv av stenpartiet i akvarell målad av Margareta Moberg

Figur 18. Illustrationsplan över det nya stenpartiet, där c utgör det gamla stenpartiet

Figur 19. "Beskrivning till plan för omläggning av stenparti" där Moberg refererar till illustrationsplanen och föreslår växtmaterial

Fakturor visar att en ny träfot till soluret införskaffades av "Jönssons och Olssons Modell- och Snickeriverkstad" och 1949 anlätade han för att fälla den gamla flaggstången och ersätta den med en ny. Det betyder att de båda atrubuten fanns kvar åtminstone på 50-talet. Av Loveéns Stenindustri beställs 5.3 ton skärvgrus. Var någonstans detta skärvgrus skulle läggas vet man inte, men om gräsplanen igenlades kan det ha använts för att rusta upp uppfarten och grusplanen vid den västliga entrén, där även flaggstången stod.

Johan Björling beställer en hel del växtmaterial kring 50-talet. Bara för att nämna ett par så beställer han till exempel 10 st Naverlönn, *Acer campestre*, 1 st ros, *Rosa*, 50 st smultron *Fragaria vesca*, och 6 st olika sorters perenner från Alnarps Trädgårdar. Vid ett annat tillfälle beställer han 3 olika sorters äppelträd och två perenner, också från Alnarp. På fakturan finns en notering att päronträdet tyvärr ej kunde levereras på grund av att det blivit harskadat. Men på en senare faktura från hösten samma år återfinns samma päronsort. Han beställde även 10 st vresrosor, *Rosa rugosa regia* av J.P. Svensson och Sons plantskola. Det är svårt att veta var dessa planterades exakt men det finns flera naverlönnar i brynet (område F, bilaga 4) och ett äldre exemplar vid grinden. Även smultron, rosor och äppelträd finns på flera ställen i trädgården.

Figur 20. Faktura från Alnarps Plantskola för olika träd och perenner

Figur 21. Faktura från Alnarps Plantskola för tre olika sorters äppelträd

Figur 22. Faktura från J.P. Svenssons
Plantskolor för tio stycken vresrosor

Figur 23. Faktura från Alnarp Plantskola för olika perenner

Perioden 1960-1980

Rationellare byggmetoder och minimal skötsel i trädgården

Det s.k. miljonprogrammet antogs av Sveriges riksdag 1965 och innebar att man under 10 år skulle bygga en miljon nya bostäder. Det flesta kom att bli flerfamiljslägenheter, men en betydande tredjedel kom att bli villor och radhus (Wilke, 2006, 191). För att underlätta arbetet skapades rationellare byggmetoder och nya tekniker som prefabricerade byggnadselement började användas. De flesta nya områdena med så kallade grupphus byggdes på nerlagd åkermark i stadens utkant. De byggdes tätt för att minimera kostnader och husen var ofta ritade för att passa tomten utan vidare modifiering (Wilke, 2006, 192).

Gräsplanen som under funktionalismen blivit en symbol för en modern trädgård var fortfarande så vanlig att den knappt nämndes längre och hos dem som inte var trädgårdsintresserade kunde det i princip vara trädgårdens enda levande inslag (Wilke, 2006, 207).

Att använda sig av grus i trädgården var fortfarande opopulärt, vare sig som gång eller vid en sittplats. Gunnar Martinsson föreslår att man vid ett nybyggt hus kunde använda grus tillfälligt "medan familjens ekonomi repar sig" för att sedan använda sig av mer praktiska material som asfalt, granit, skiffer, tegel, betong och trä (Larsson & Martinsson, 1963, 302).

Under 60- och 70-talet kom buskagens storhetstid i form av framförallt vintergröna växter som barrväxter och rhododendron. Råden att komplettera sin trädgård med dessa växtslag kom att hörsammas massivt av Sveriges villaägare. Tidigare hade buskage främst används för att skapa en lågmäld bakgrund, nu klev de fram på scenen och man använde dessa i stora mängder för att fylla större ytor och även centralt i trädgården. Där man tidigare använts sig av utvalda solitärer skapades massplanteringar av samma exemplar i stora sjok. Tanken var att de med tiden skulle bilda slutna bestånd som krävde minimal skötsel. För många är dessa barrplanteringar synonymt med en trädgård från tiden (Wilke, 2006, 200-204).

Trädgårdsexperten Sven Gréen skriver på 70-talet om hur man bäst använder sig av just vintergröna buskar och träd. Allra bäst gjorde de sig i grupp och genom att använda få arter som tillhör samma eller närstående släkten. Allt annat kunde "verka som en mycket orolig ram till ett annars trevligt hus." (Gréen, 1974, 9).

Precis som tidigare period anser man under denna att odling inte lönade sig, det fanns bättre och billigare grönskar i handeln. Martinsson ansåg heller inte att man ska plantera fler fruktträd än vad familjen kunde äta och därför räckte två fruktträd per hushåll. Däremot påpekar han prydnadsvärdet "Många gamla fruktträd med härligt knotiga grenar och stammar har så stort skönhetsvärde att de bör behandlas i första hand som prydnadsträd. Visserligen blir skörden sämre, men kan inte skönheten vara värd några kilo äpplen?" (Larsson & Martinsson, 1963, 526).

Mottot "minimal skötsel" genomsyrar perioden och en av många som förespråkade det var trädgårdsarkitekten Gösta Reuterswärd (1892-1980), som skriver i bok Hur en trädgård kommer till; "Låt nu bara inte stugans täppa och tomt förorsaka er alltför mycket möda, vilket villaträdgården ofta gör. Nej, låt det mesta sköta sig självt ... Sommaren är inte till för att man skall stå på huvudet i rabatter." (Reuterswärd, 1968, 65).

Fastighet Professorn 16 under 1960-1980

Informationen om Professor 16 är som mest begränsad från denna tid. Det ända som vi i princip vet är att hängbokarna på gräsplanen fortfarande stod kvar på 80-talet, detta tack vare uppgifter från Cecilia Ljungh.

Det går att spekulera i att det är troligt att det stod ett antal idegranar på bland annat grusplanen runt om flaggstången och två stycken som flankerade den västliga entrén. Varför vi kan göra sådana antaganden är för att när Cecilia och Bertil Ljungh köpte fastigheten stod där ca 5m höga idegranar. Det finns alltså en chans att de är planterade kring 70-talet, men inga belägg finns för att de inte kunde varit planterade tidigare – med andra ord behöver de inte utgöra ett spår av "barrträdsvurmen" i Sverige. Det som faktiskt talar för att de redan hade stått där sedan tidigare är dels för att inga fakturor har hittats och de var solitärt planterade i en symmetrisk form och inte i sjok som var populärt på 70-talet.

Perioden 1980-2015

Folkhemmets nedfall och Individualismens ingång

Nedläggningen av bostadsdepartementet 1991 utgjorde en symbolisk slutpunkt för byggandet av folkhemmet och sammanföll med en politisk omorientering med marknadsekonomi som honnörsord. Det höga ränteläget och avregleringen kom att bli en smärre katastrof för landets villabyggande. Vid 1980-talets slut byggdes årligen upp till 30 000 villor och år 1993 hade denna siffra rasat till 3200 dito. Under 1990-talet skedde en succesiv återhämtning, men den årliga produktionen låg fortfarande under 10 000 (Wilke, 2006, 241). De hus som producerades var dock alltmer exklusiva och större, det var de köpstarka kunderna som fortfarande kunde satsa på en ny villa. Nu gällde det att hitta sin egen stil, villan hade blivit en konsumtionsvara som likt andra statussymboler skulle ge sken av att spegla ägarnas personlighet. Trots att det egna valet stod i fokus så var fortfarande en stor andel så kallade kataloghus, men nu marknadsfördes de som det individuella alternativet med många olika lösningar (Wilke, 2006, 242).

Under 1980-talet började man ifrågasätta om trädgårdens främsta uppgift verkligen var att vara lättskött, praktisk och oföränderlig. Man började återigen snegla mot trädgårdslandet England och lockades efter en trädgård med tydliga årstidsväxlingar, flera rum och en plats som erbjöd en paus från den stressiga omvärlden. Trädgårdskonsten lyftes fram som en konstform och man använde hellre termer som att "skapa en trädgård" istället för att "anlägga en trädgård". Trädgården skulle spegla ägarnas personlighet (Wilke, 2006, 244).

Under 1980-talet började även nyttoodlingarna komma tillbaka, dels som en reaktion mot det kommersiella odlandet med dess miljöovänliga insektsbesprutning, dels av rent nöje och intresse. Nu är det populärt att odla i pallkragar eller egensnickrade odlingsbäddar av stockar eller plankor. Nyttoodlingen har även hittat in i blomsterplanteringarna där de odlas både för frukten och dess vackra blom- och bladformer, i många fall kompletteras planteringen med prydnadsgräs (Wilke, 2006, 256).

En stor förändring som skedde under 1990-talet var att gräsplanen, som under ett halvt sekel hade setts som kronjuvelen i trädgården, började ifrågasättas. En tom gräsplan sågs nu snarare som fantasilöst och opersonligt (Wilke, 2006, 258).

Det utmärkande idealet hade utvecklats till mångfald och individualism. Kanske är det därför svårt att formulera vilket formspråk som rådde och fortfarande gör. Dagens villaområden uppvisar stor brokighet och inspiration har hämtats från hela världen och från skilda epoker.

Trädgården har blivit en plats för skapande och kreativitet i form av projekt som helst ska kunna påbörjas och avslutas på förhållandevis kort tid. En viktig roll i den utvecklingen spelar alla "gör-det-själv" program på TV och den mängd böcker som började ges ut i slutet på 1990-talet.

Nu lyftes trädgårdens utformning, växtkomposition och skapade fram och böcker som behandlar tematrädgårdar, originella trädgårdar och även växters kulturhistoria, blir allt populärare (Wilke, 2006, 247).

Fastighet Professorn 16 under 1980-2015

När Cecilia och Bertil Ljungh flyttade in i Professor 16 år 2005 beskriver de trädgården som oerhört nedgången och eftersatt. Utan med någon tid att förlora började de genast med både renoveringar och restaureringar av hus och trädgård.

Nedan följer en sammanfattning på de förändringar som gjordes 2005-2013, se figur 28 för områdeskarta eller Bilaga 4 för en förstoring.

2005 ersattes trästaketet längs med Tunavägen (område A) med ett nytt nätstaket och även det dåvarande nätstaketet längs med Studentgatan (område D) ersattes. Den gamla trägrinden (område A) ersattes med en likadan som den gamla. Uppfarten (område A) och grusplanen (område H) plattlagdes och där flaggstången stått byggdes ett garage.

Figur 24. En ny likadan grind byggs 2005 (område A). Fotografiet är taget 2015.

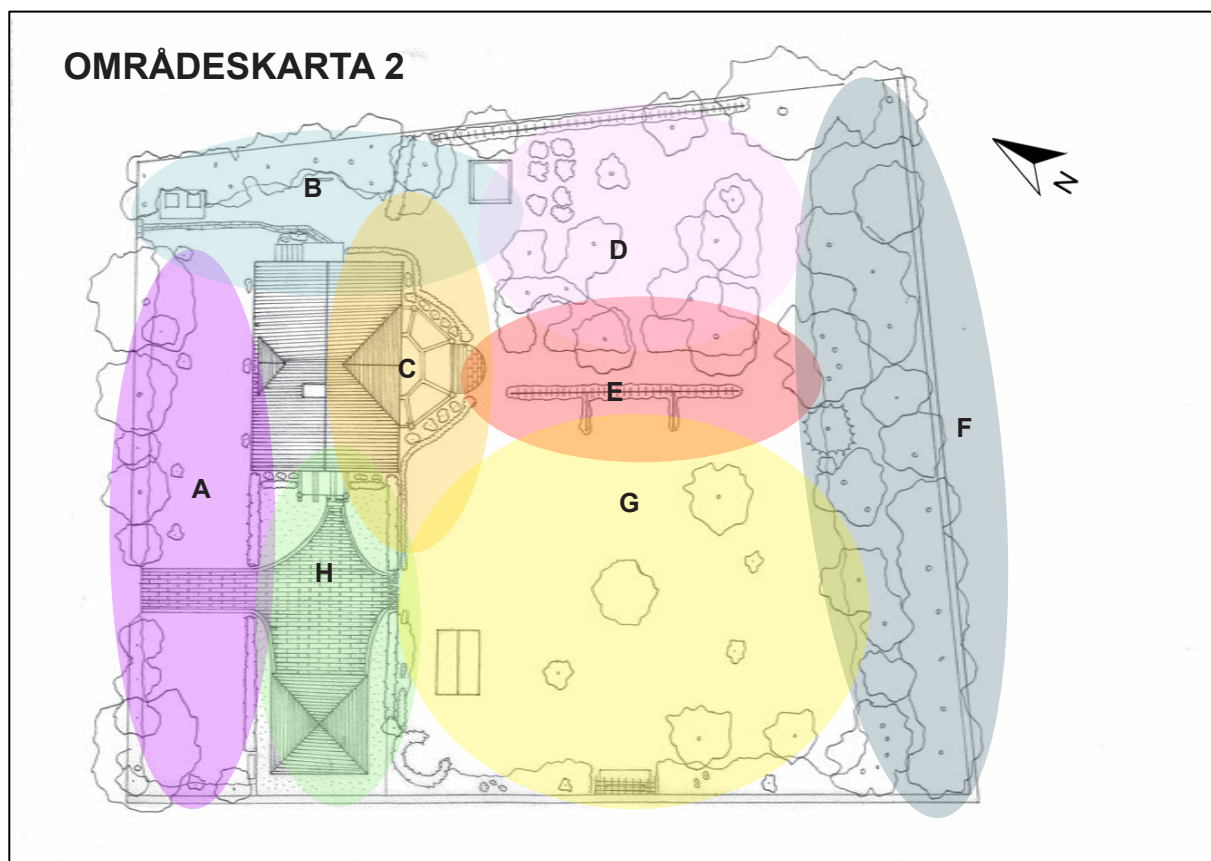
Figur 25. Uppfarten plattlades 2005 (område A). Fotografiet är taget 2015.

Figur 26. Den västliga entrén (område H). Fotografiet är taget 2015.

Figur 27. Ett garage byggs på grusplanen där flaggstången tidigare stått (område H). Fotografiet är taget 2015.

Figur 28. Områdeskarta 2 baserad på nulägesplan (med fastighet 15 inritad) från 2015 ritad av Victoria Andersson med överlägg av områdena A-H

Rabatten med buxbomshäck längs med den västliga muren (område G) grävdes upp och en ny perennrabatt anlades, i mitten av den sträckan uppfördes en sittplats med spalje över. Tre utav plattorna som nuvarande ligger vid sittplatsen är från Lunds Domkyrka, detta berättade Johan Björling för paret Ljung, när de köpte fastigheten. Plattorna låg tidigare på grusplanen vid den västliga entrén (område H).

Figur 29. Den nya bänken längs med den västliga muren (område G). Fotografiet är taget 2015.

Figur 30. Den nya perennrabatten längs med den västliga muren (område G). Fotografiet är taget 2015.

När Ljungh flyttade in 2005 stod det en lekstuga vid köksentrén längs med Tunavägen (område B), som på senare tid snarare använts som redskapsbod och cykelförråd. Det är oklart när lekstugan uppfördes men dessa var vanliga i redan början av 1900-talet, så den skulle kunna härstamma redan från den tiden, men likaväl från 50-talet då det var populärt även då, frågan är om det verkligen fanns barn i huset vid den tidpunkten? Lekstugan revs 2009 på grund av dess väldigt dåliga skick, idag finns där plats för sophantering.

2009 bygger Ljungh även ett växthus i den nordvästra delen av gräsplanen (område G).

Figur 31. Till höger ser man den gamla lekstugan som inte finns kvar idag. I bakgrunden ser man Tunavägen. Till vänster i bild ser man östliga entrén till villan. Fotografiet är taget kring 2009.

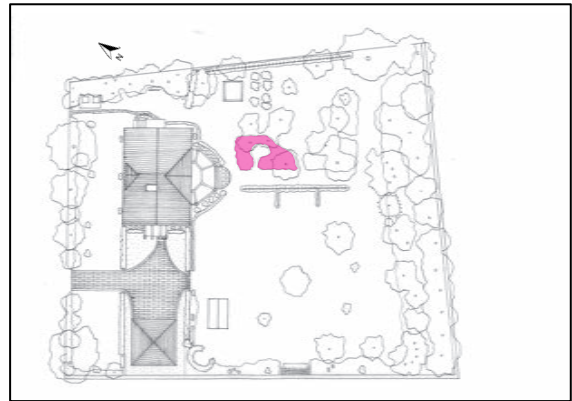

Figur 32. På bilden ser vi när grunden till växthuset byggs. I bakgrunden ser vi garaget som byggdes 2005. Fotografiet är taget kring 2009.

Figur 33. Växthuset idag sett från väster. Fotografiet är taget 2015.

Stenpartiet öster om terrassen (område D) var övervuxet och paret Ljungh berättar att man knappt kunde förstå att det var ett stenparti under all växtlighet. I samband med att man byggde växthuset var man tvungen att dra elledningar från växthuset vidare öster, längs med fasaden. Detta medförde att man grävmaskinen var tvungen att gräva bort en bit av stenpartiet. Det visade sig vara den del av stenpartiet som anlades först på 1920-talet. Paret Ljungh försökte rekonstruera delar av stenpartiet, och sten för sten lades den åter på plats. Men de beslöt att inte lägga tillbaka den äldsta biten. I samband med restaureringen, så planterades en ny perennrabatt.

Figur 34. Det rosa området visar stenpartiets placering idag

Figur 35. Det nuvarande stenpartiet. Fotografiet är taget 2015.

Figur 36. Sittplatsen mitt i stenpartiet. Fotografiet är taget 2015.

Figur 37. Till vänster ser man stenpartiet och till höger spaljen med klätterrosor. Bilden är tagen från terrassen. Fotografiet är taget 2015.

Samma år tar de sig an pergolan (område E), som egentligen endast är en spalje när de flyttar in. De beskär och förnygrar rosorna och byter ut den gamla spaljen som består utav järnstolpar. Det innebär att en tidigare renovering måste ha skett, då originalet var i trä. Tyvärr felberäknar entreprenören den vikt som de åtta klängrosorna utgör, så den börjar vika sig. Därför byggs två stödspaljeer åt väster (område G), för att kunna upprätthålla den.

2009 byggdes även den sydliga muren (område F) som egentligen tillkom på grannens uppmaning eftersom denne ville avskärma sig. Ljungh gick med på beslutet på villkor att muren uppfördes i samma stil som den befintliga i väster (Område G). Intressant nog fanns det planer på en mur längs den sydliga delen redan 1910. Den finns med på Erik Hahrs detaljplan över pergolan som skulle gå längs med fastighet 15.

Med mycket tålamod lyckades paret Ljungh att plocka fram en av de gamla bersåerna (område G) som Hahr ritat in. De valde den nordligaste, närmast huset.

Figur 38. Den nordligaste bersån plockas fram. Fotografiet är taget 2015.

Figur 39. Den sydligaste bersån ser idag ut så här. Fotografiet är taget 2015.

Mitt på gräsplanen fanns mittrundeln kvar, men inget solur. Ljungh berättar att den ser ut att ha varit en rabatt en längre tid, men att viss plattläggning fanns kvar under. De bestämde sig för att även där anlägga en ny perennplantering som går i stil med den de planterat längs med muren.

Figur 40. Mittrundeln kring 2005-2009

Figur 41. Mittrundeln kring 2009. Ljungh planterar en perennrabatt.

Figur 42. Mittrundeln juni 2015

Paret Ljungh planterar ett näsduksträd, *Davidia involucrata* och två magnolior på gräsplanen som en gång huserade Hahrs strukturerade grusgångar. På våren kan man fortfarande se spår av de.

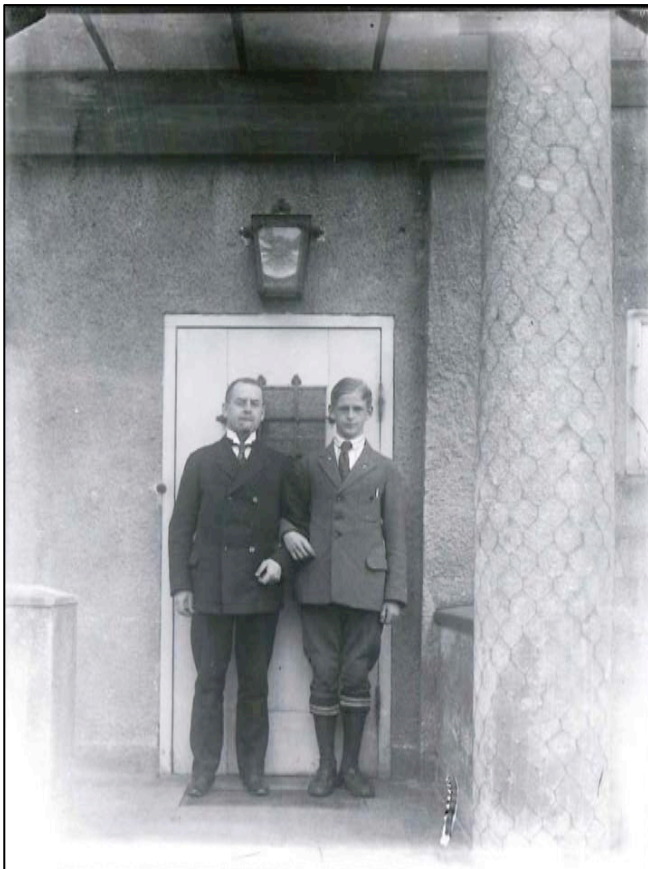
Figur 43. Spår av de gamla grusgångarna. Fotografiet är taget 2015.

Figur 44. Konerna på gräsplanen representerar grusgångarnas placering. Fotografiet är taget 2015.

År 2013 säljer Ljungh fastigheten till familjen Carping som är de nuvarande ägarna, 2015. Endast få tillägg har gjorts sedan 2013, bland annat har ett päronträd planterats och en fyrkantig odlingsbädd i form av fyra stockar byggts, båda i område D.

Familjen har varit avvaktande med trädgårdens utveckling för att de dels velat "känna in" trädgården och dels för att de känt sig osäkra i vilken riktning de vill att trädgården ska ta. Denna uppsats som behandlar historiken kring trädgården ska förhoppningsvis hjälpa familjen att ta ställning i vilken riktning de tycker trädgården ska utvecklas.

Figur 45. Professor Björling med en utav sönerna vid den västliga entrén. Fotot är taget kring 1911

Figur 46. Familjen Carping vid den västliga entrén. Fotot är taget 2015.

Diskussion

Målet för detta examensarbete var att skriva en historik över trädgården samt att göra en nulägesbeskrivning med en övergripande inventering. Att studera historien bakom en plats, ger ett fördjupat perspektiv av den och på så sätt bidrar till ett underlag till diskussionen av platsens framtida kulturhistoriska värdering. Syftet med arbetet har samtidigt varit att öva sig i dels historisk källforskning och dels i att ta fram ett relevant underlag, för den framtida värderingen.

Frågeställningar

Hur har trädgården förändrats sedan den anlades?

I vilken samhällshistorisk och trädgårdshistorisk kontext skapades trädgården, hur har den utvecklats och hur har det påverkat den fram till idag?

Att dessa frågor var komplexa att svara på visste jag från början, då det naturligt nog är svårt att spåra förändringar i organiskt material, men genom ett tidskrävande detektivarbete, med parallella studier av både samhällshistoria och trädgårdshistoria har jag lyckats besvara mina frågeställningar.

Jag anser att Professorstaden skapades och grundar sig på tidstypiska samhällshistoriska ideal, som att man sökte sig ut ur staden för att uppnå ett hälsosammare liv med luft och ljus. (Stavenow-Hidemark, 1976, 15). Även trädgården visar på tidstypiska trädgårdsideal, såsom art-and-craftrörelsens formspråk, som började spridas till Sverige kring tidigt 1900-tal (Flink, 1994, 242). Trädgården realiserades med stora penseldrag efter Erik Hars ritningar från 1910 och har över tid behållit det tidstypiska formspråket i form av rumsindelning. Över tid har dock detaljrikedomerna sakta blivit otydligare. De två tydligaste förändringarna som skett sedan trädgården anlades är; igenläggningen av grusgångarna och moderniseringen kring uppfart och garage. Om igenläggningen av grusgångarna skedde för att familjen Björling hade en strävan att följa tidsideal kring mitten av 1900-talet eller för att de helt enkelt inte klarade av skötseln går bara att spekulera kring. Tidstypiska ideal var öppna obrutna gräsmattor med plats för sport och lek men även att utgå från platsens funktion och sittplatser i solen (Wilke, 2006, 154). Det som talar för att familjen inte hade för avsikt att följa trenden är att inga av de andra tidstypiska förändringarna skedde vid samma tidpunkt som igenläggningen. Moderniseringen av uppfart och garage skedde nämligen efter att familjen Björling hade sålt fastigheten till de nya ägarna 2005. Därför följer de senare moderniseringen trenden ur ett samhällshistoriskt ideal, även om det sker med en förskjutning med ett halvt sekel. Dagens trädgårdstrender är svårdefinierade på grund av att det finns så många olika som sträcker sig parallellt. En utav de många olika trenderna är en vilja att återkoppla historiskt (Wilke, 2006, 247). Detta kan ske både genom underhållning, bevaring, restaurering, rekonstruktion eller så kallad fri förnyelse (Flink, 2013, 23). Då jag anser att det är fri förnyelse, omgestaltning efter subjektiv tolkning av trädgårdens historia, som skett i trädgården det sista decenniet, visar det på att trädgården följer en av dagens trädgårdstrender. Det är därför troligt att trädgårdens historia påverkar trädgårdens framtid genom att det finns så tydliga spår av det äldre formspråket och viljan att återkoppla historiskt.

Reflektion

Det har varit både intressant och lärorikt att sätta sig in i Professorns 16 historia. Framför allt för att vägen dit har varit krokig och jag stött på ett antal problem, som i sin tur väckt frågor och gjort att jag många gånger fått tänka om.

En fråga som väcktes var hur man värderar kvalitén på historiskt källmaterial, en uppgift som visat sig svårare än vad jag trott. Ta exemplet på Hahrs två olika ritningar av trädgården (Bilaga 1 och 2), hur vet man *vilken* som är den senare versionen och på vems begäran ändrades den?

Trots att jag under arbetets gång haft tillgång till ett relativt stort källmaterial kring fastigheten, vilket är ovanligt när det gäller en privatträdgård så är osäkerheten fortfarande stor, då källmaterialet varit så skiftande i både kvalitet och kvantitet spritt över tid. Detta faktum har varit frustrerande då jag inte kunnat följa hela historien, som var målet med uppsatsen. Åt andra sidan har det bidragit till att uppnå mitt syfte med studien; att öva sig i historisk källforskning.

Då jag aldrig genomfört en hel växtinventering innan detta arbete väcktes frågan: hur genomför man en inventering på bästa sätt?

Under tidigare kurser på utbildningen har vi studerat proceduren att inventera, men det visade sig vara svårare än i teorin. Efter ett första försök på egen hand bestämde jag mig därför för att ta hjälp av en

assistent som underlättade både mätningar och noteringar. En stor fördel som underlättade proceduren var att jag kunde besöka platsen ett antal gånger efter varandra, vilket gjorde att jag kunde ta inventeringen i etapper.

Fortsatt fördjupning

Det hade varit väldigt intressant att använda detta arbete som ett underlag för att utföra ett vårdprogram för trädgården.

Att komplettera växtinventeringen vore på sin plats för att göra en komplett inventering, speciellt när det gäller sortbestämning av ros och fruktträd.

Jag tror att man skulle få mer insikt av vad som hänt i trädgården, genom att forska mer om personerna som bodde i huset.

Källförteckning

Litteratur

- Ahlberger, Christer (2003). *Den svenska staden, vinnare och förlorare*. Riksämbetets förlag, Falköping.
- Blennow, Anna Maria (2009). *Europas Trädgårdar; från antiken till nutiden*. Lund, Signum.
- Brunius, August (2001). *Hus och hem; studier af den svenska villan och villastaden*. Rekolid, Andra utgåvan, Stockholm.
- Edling, Nils (1996). *Det fosterländska hemmet; egnahemspolitik, småbruk och hemideologi kring sekelskiftet 1900*. Carlssons, Stockholm.
- Flinck, Maria (1994). *Tusen år i trädgården; från sörmländska herrgårdar och bakgårdar*. Rabén Prisma/Torekällbergets museum.
- Flinck, Maria (2013). *Historiska trädgårdar; att bevara ett föränderligt kulturarv*. Carlssons, Halmstad.
- Gréen, Sven (1974). *Vintergröna buskar och träd*. Almqvist & Wiksel Förlag AB, Stockholm, Första upplagan.
- Gustavsson, Eva (2001). *Trädgårdsideal och kunskapssyn: En studie av meningens uttryck med exempel från Gösta Reuterswärd och Ulla Molins skapande handling*. Alnarp: Agraria.
- Isling, B. & Suneson, T. (2000). *Svensk Trädgårdskonst under fyrahundra år – Gunnar Martinsson*. red. T. Andersson, T. Jonstoj, K. Lundquist, Byggeförlaget, Stockholm.
- Larsson, L. & Martinsson, G. (1963). *Mitt hem och min trädgård*. Tidens Förlag, Stockholm.
- Nolin, Catharina (2002). *Konsten 1915-1950 Signums svenska konsthistoria*. Signum, Kristianstad.
- Reuterswärd, Gösta (1947). *En liten trädgård Gösta Reuterswärd råder och berättar*. Norstedts, Stockholm.
- Reuterswärd, Gösta (1968). *Hur en trädgård kommer till*. Natur och Kultur, Solna.
- Ryllander, Ulla (1996). *Fjällnära Trädgårdar i Jämtland och Härjedalen tiden 1830-1900*, Kungl. Skogs- och Lantbruksakademien, Stockholm.
- Stavenow-Hidemark, Elisabet (1976). *Villabebyggelse i Sverige 1900-1925*. Nordiska museets Handlingar.
- Tietz, Jurgen (2008), *Den moderna arkitekturens historia*. Svenska utgåvan Tandem Verlag GmbH.
- Trädgårdsföreningen Vårdprogram. Antaget av Park- och naturnämnden 2006, Göteborgs stad
- Westerlund, Stella (1997). *Emma Lundbergs trädgårdskonst*. Nordiska Museet Förlag, Laholm.
- Wilke, Åsa (2006). *Villaträdgårdens historia; ett 150-årigt perspektiv*. Prisma, Stockholm.

Elektroniska källor

Florensdeklarationen (2009) http://www.icomos.se/wp-content/uploads/2013/05/Florensdeklarationen_1982.pdf (hämtad 2015-07-17)

Lunds bevaringsprogram, 2013, sökord: Professorsstaden
<http://bevaringsprogram.lund.se/wiki/Bevaringsprogram/index.php/Professorstaden>
(hämtad 2015-07-17)

Lunds bevaringsprogram, 2013, sökord: Professorn 16
http://bevaringsprogram.lund.se/wiki/Bevaringsprogram/index.php/Professorn_16
(hämtad 2015-07-17)

Nationalencyklopedin (2015), sökord: kulturarv
<http://www.ne.se/uppslagsverk/ordbok/svensk/kulturarv> (hämtad 2015-07-17)

Svenskt biografiskt lexikon, Carl Georg E Björling, <http://sok.riksarkivet.se/sbl/artikel/18315> Svenskt biografiskt lexikon (art av Holmbäck) (hämtad 2015-08-26)

Svenskt biografiskt lexikon, Erik M Hahr, <http://sok.riksarkivet.se/sbl/artikel/13532> Svenskt biografiskt lexikon (art av Carine Lundberg) (hämtad 2015-08-26)

Figurförteckning

Figur 1. Bearbetad av Victoria Andersson
Figur 2. Carpings privata arkiv
Figur 3. Carpings privata arkiv
Figur 4. Ljunghs privata arkiv
Figur 5. Carpings privata arkiv
Figur 6. Ritning från Carpings privata arkiv och bearbetad av Victoria Andersson
Figur 7. Carpings privata arkiv
Figur 8. Carpings privata arkiv
Figur 9. Carpings privata arkiv
Figur 10. Ljunghs privata arkiv
Figur 11. Ljunghs privata arkiv
Figur 12. Foto av Victoria Andersson 12-08-2015
Figur 13. Ritning från Carpings privata arkiv och bearbetad av Victoria Andersson
Figur 14. Ljunghs privata arkiv
Figur 15. Ljunghs privata arkiv
Figur 16. Ritning från Carpings privata arkiv och bearbetad av Victoria Andersson
Figur 17. Ljunghs privata arkiv
Figur 18. Ljunghs privata arkiv
Figur 19. Ljunghs privata arkiv
Figur 20. Ljunghs privata arkiv
Figur 21. Carpings privata arkiv
Figur 22. Carpings privata arkiv

Figur 23. Carpings privata arkiv
Figur 24. Foto av Victoria Andersson 12-08-2015
Figur 25. Foto av Victoria Andersson 12-08-2015
Figur 26. Foto av Victoria Andersson 12-08-2015
Figur 27. Foto av Victoria Andersson 12-08-2015
Figur 28. Skapad av Victoria Andersson
Figur 29. Foto av Victoria Andersson 01-06-2015
Figur 30. Foto av Victoria Andersson 01-06-2015
Figur 31. Foto av Cecilia Ljungh Kring 2009
Figur 32. Foto av Cecilia Ljungh Kring 2009
Figur 33. Foto av Victoria Andersson 01-06-2015
Figur 34. Skapad av Victoria Andersson
Figur 35. Foto av Victoria Andersson 04-08-2015
Figur 36. Foto av Victoria Andersson 04-08-2015
Figur 37. Foto av Victoria Andersson 04-08-2015
Figur 38. Foto av Victoria Andersson 12-08-2015
Figur 39. Foto av Victoria Andersson 12-08-2015
Figur 40. Foto av Cecilia Ljungh Kring 2009
Figur 41. Foto av Cecilia Ljungh Kring 2009
Figur 42. Foto av Victoria Andersson 01-06-2015
Figur 43. Foto av Victoria Andersson 01-06-2015
Figur 44. Foto av Victoria Andersson 04-08-2015
Figur 45. Carpings privata arkiv
Figur 46. Foto av Familjen Carping 08-2015

Bilagor

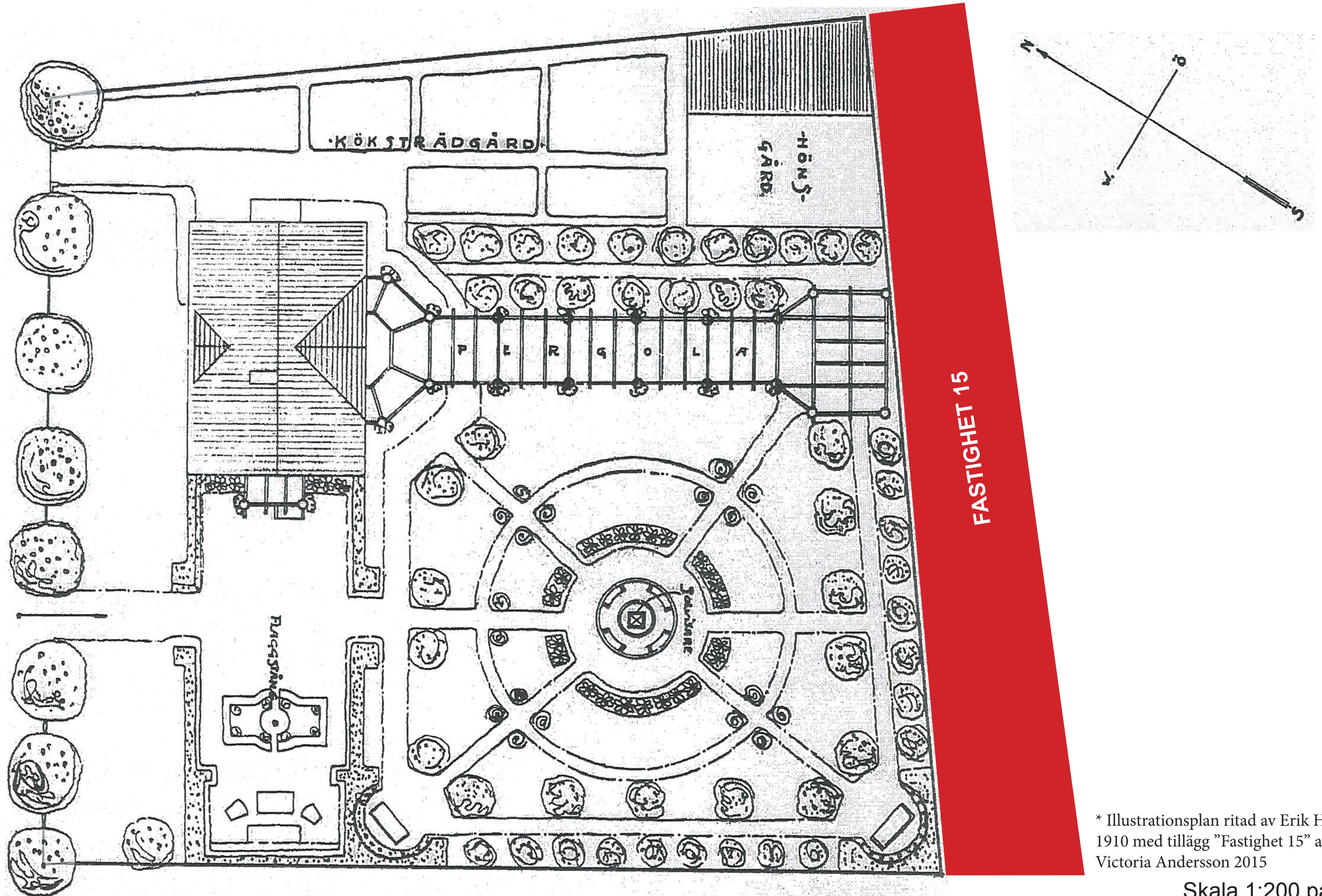
Bilaga 1. Ritning från Carpings arkiv och bearbetad av Victoria Andersson
Bilaga 2. Ritning från Carpings arkiv och bearbetad av Victoria Andersson
Bilaga 3. Ritning från Carpings arkiv och bearbetad av Victoria Andersson

Bilaga 4. Ritning från Carpings arkiv och bearbetad av Victoria Andersson
Bilaga 5. Skapad av Victoria Andersson
Bilaga 6a. Skapad av Victoria Andersson
Bilaga 7a. Skapad av Victoria Andersson

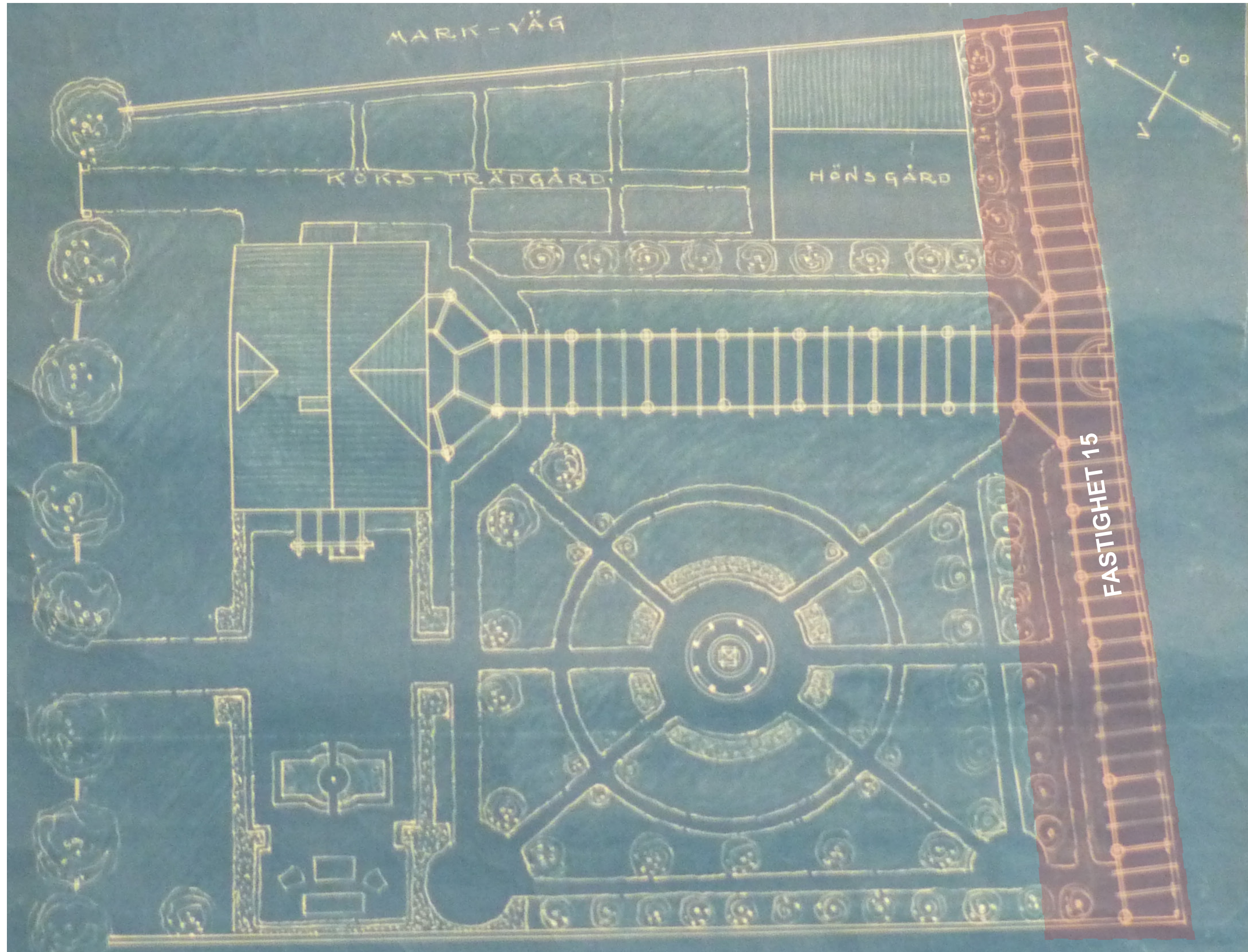
Muntliga källor

Cecilia och Bertil Ljungh – Ägare av fastigheten 2005-2013
Anna och Gustaf Carping – Ägare av fastigheten 2013 –
Jan-Åke Asplund – Hobbyforskare om Erik Hahr (telefonkontakt 2015-07-01)

Bilaga 1. Illustrationsplan* ritad Erik Hahr 1910 utan fastighet 15

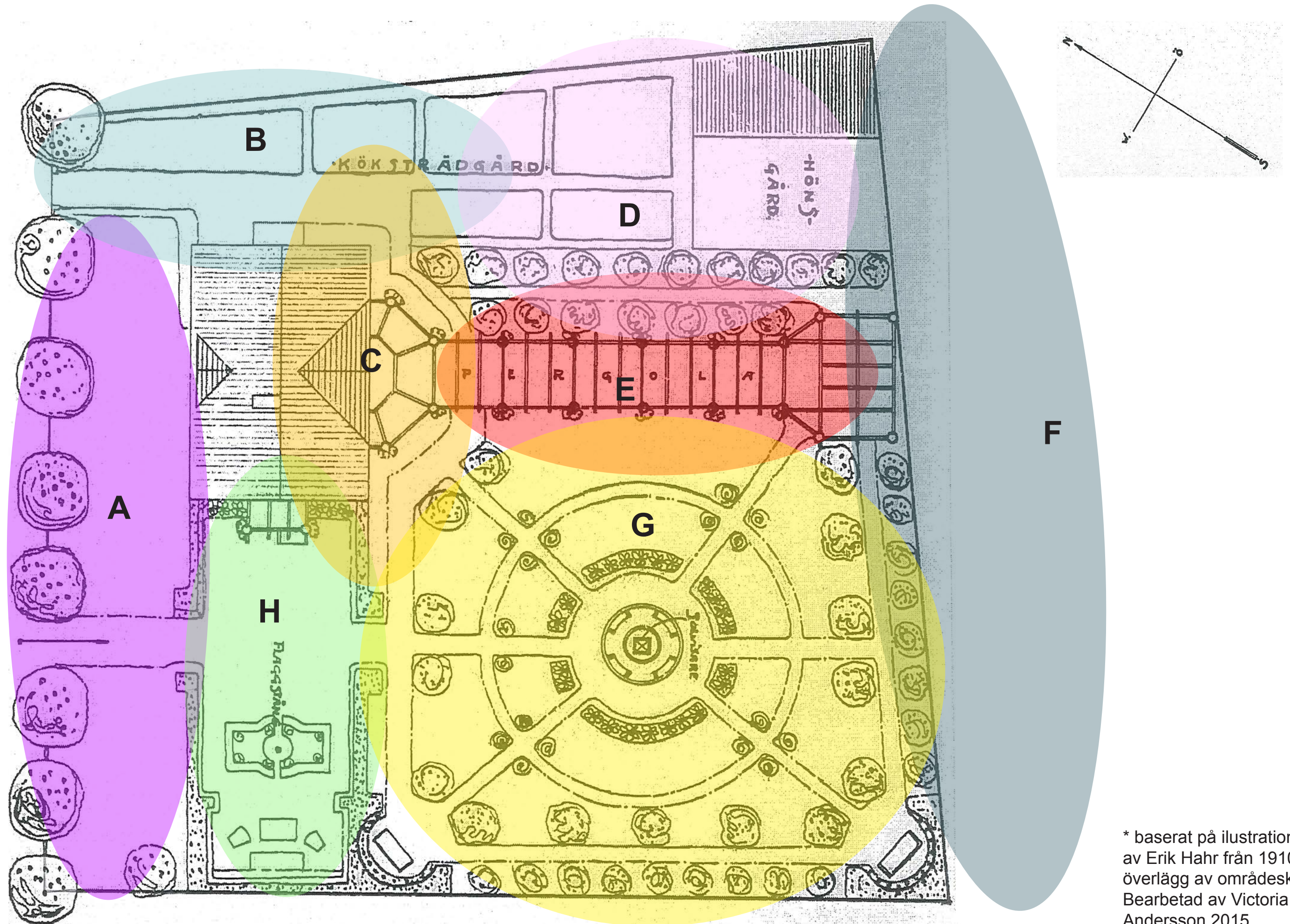

Bilaga 2. Illustrationsplan* ritad Erik Hahr 1910 med fastighet 15

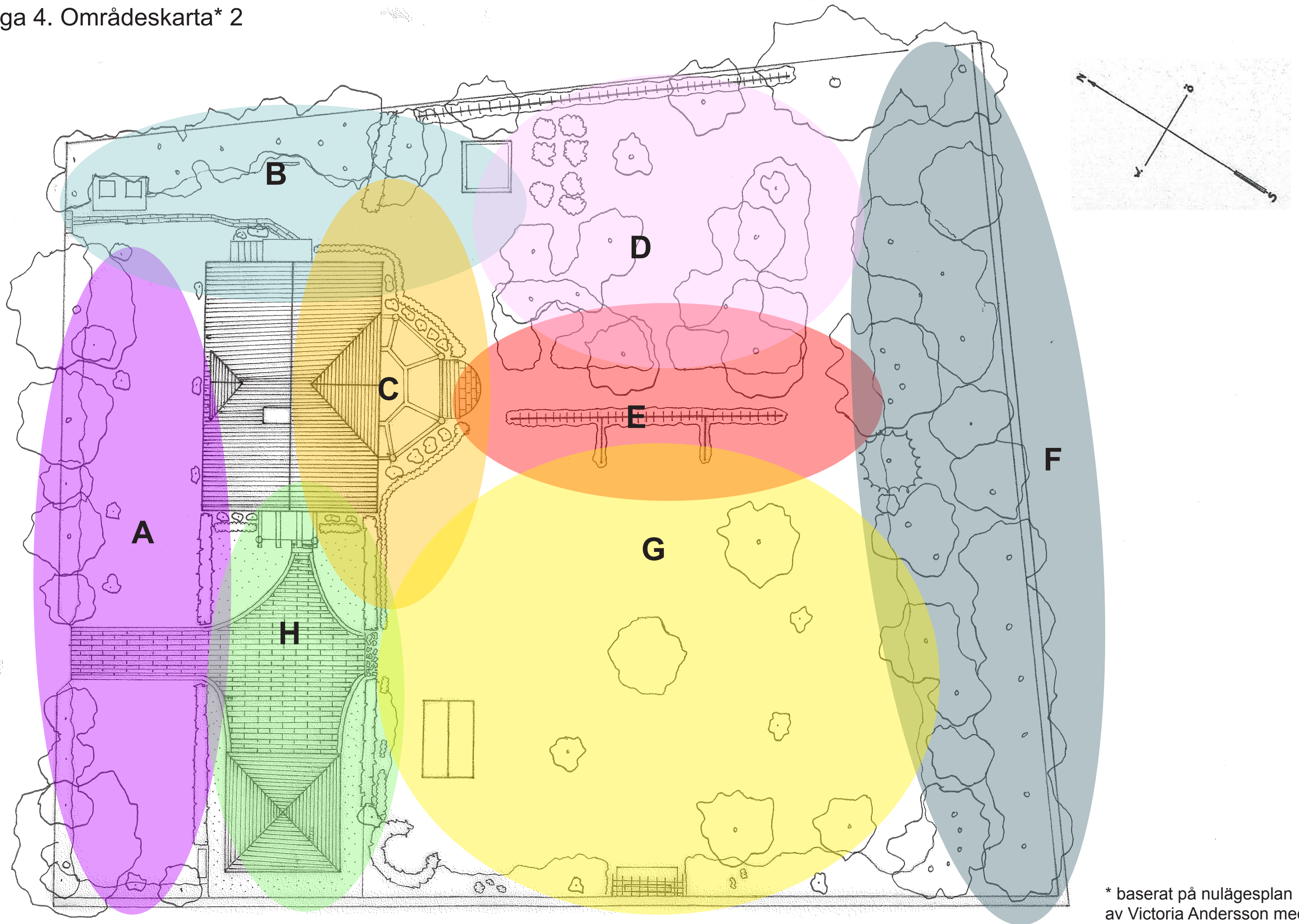

* Illustrationsplan ritad
av Erik Hahr 1910 med
tillägg "Fastighet 15" av
Victoria Andersson 2015

Skala 1:200 på A3

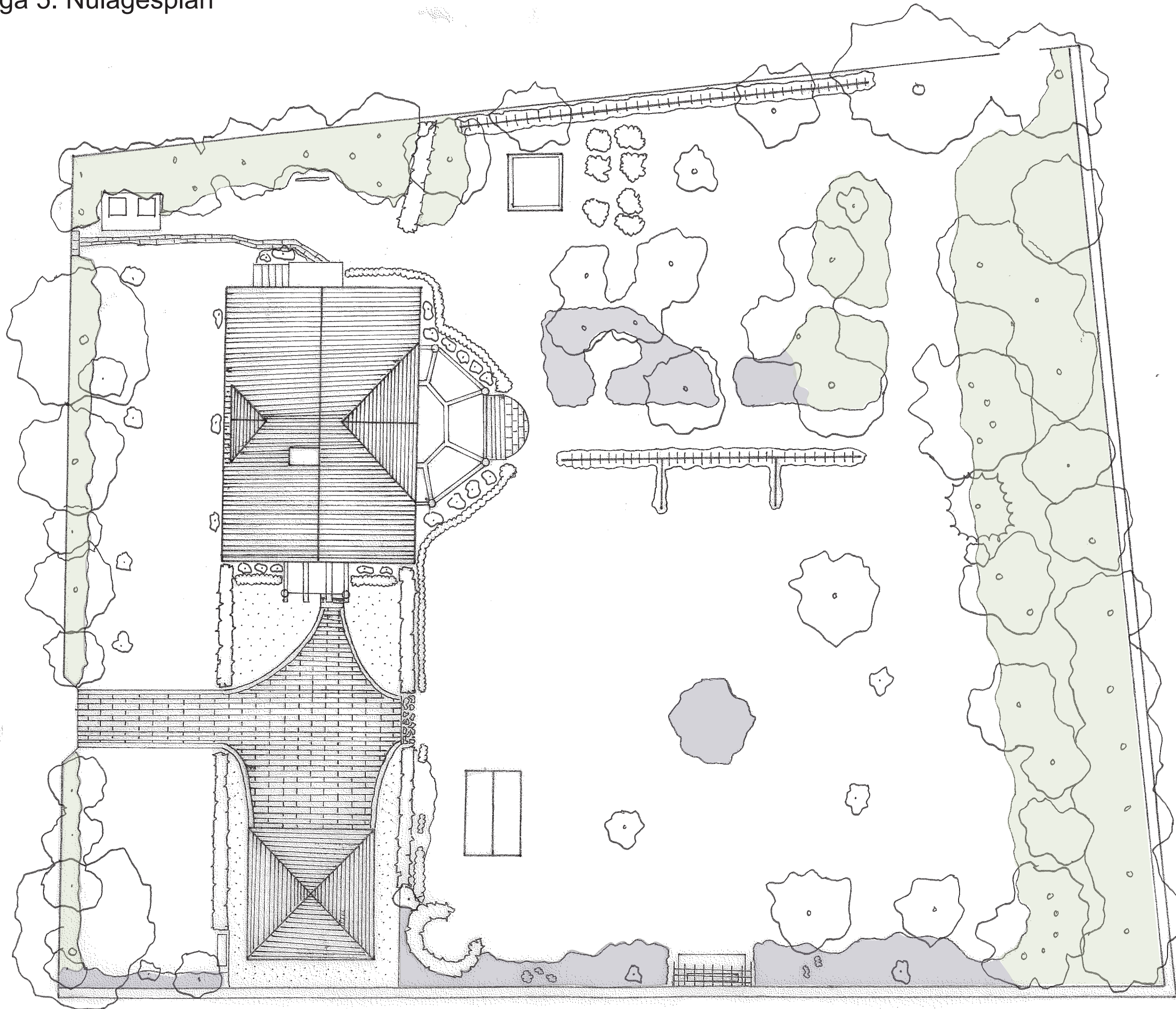

Bilaga 4. Områdeskarta* 2

* baserat på nulägesplan
av Victoria Andersson med
överlägg av områdeskarta.

Bilaga 5. Nulägesplan

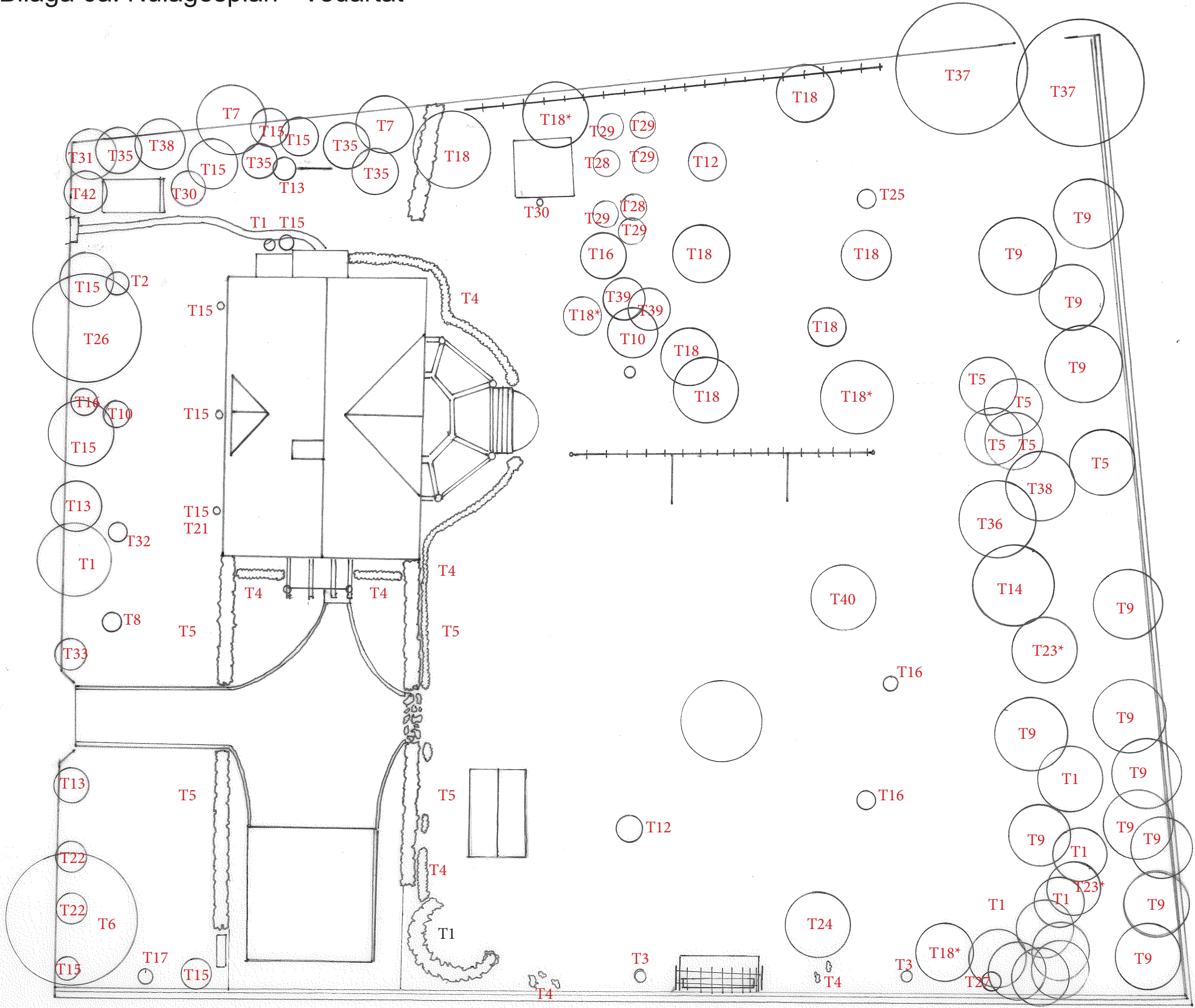

- Perennrabatt
- Undervegetation

Skala 1:200 på A3

Fastighet: Professorn 16
i Professorsstaden i Lund.
Victoria Andersson 2015

Bilaga 6a. Nulägesplan - Vedartat

Skala 1:200 på A3

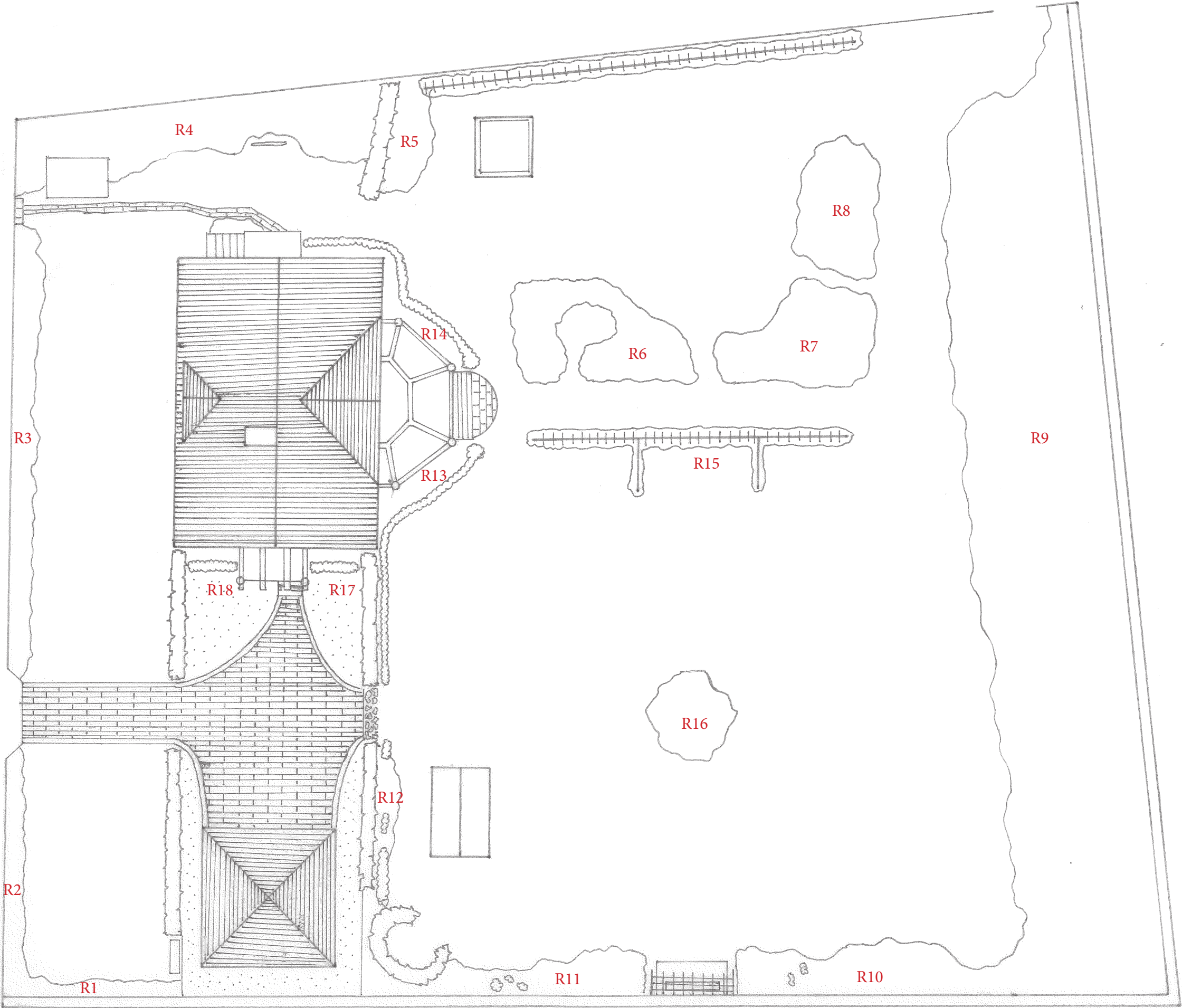
Fastighet: Professorn 16
i Professorsstaden i Lund.
Victoria Andersson 2015

Bilaga 6b. Växtinventering - Vedartat

Betäckning	Vetenskapligt namn	Svenskt namn
T1	Acer campestre	naverlön
T2	Amalanchier	häggmispel
T3	Buddleja	fjärilsbuske
T4	Buxus sempervirens	buxbom
T5	Carpinus betulus	avenbok
T6	Castanea sativa	äkta kastanj
T7	Cornus	kornell
T8	Cornus alba 'Variegata'	kornell
T9	Corylus avellana	hassel
T10	Cotinus coggygia	perukbuske
T11	Crataegus	hagtorn
T12	Davidia involucrata	näsdruksträd
T13	Forsythia	fortsyhia
T14	Fraxinus	ask
T15	Laburnum	gullregn
T16	Magnolia	magnolia
T17	Magnolia stellata	stjärnmagnolia
T18	Malus	trädgårdsapel
T20	Paeonia suffruticosa	träd pion
T21	Partenocissus hetrophylla	vildvin
T22	Philadelphus	schersmin
T23	Prunus	plommonsläkte
T24	Prunus domestica	krikon
T25	Pyrus communis	päron
T26	Quercus	ek
T27	Rhododendron	rhododendron
T28	Ribes rubrum	vinbär
T29	Ribes uva-crispa	krusbär
T30	Rosa	ros
T31	Sambuccus nigra	svart fläder
T32	Sambuccus nigra 'Black lace'	flikbladig fläder
T33	Sambuccus nigra 'Laciniata'	flikbladig fläder
T34	Spirea	spirea
T35	Syringa	syren
T36	Taxus	taxus
T37	Tilia	lind
T38	Ulmus glabra	alm
T39	Viburnum	olvon
T40	Viburnum opulifolius	skogsolvon
T41	Vitis Vinifera	vin
T42	Wigela	prakttry
T43	Wisteria	blåregn

Txx*	Träd med Hedera Helix	murgröna
Txx**	Träd med Clematis	klematis

Bilaga 7a. Nulägesplan - perenner

Skala 1:200 på A3

Fastighet: Professorn 16
i Professorsstaden i Lund.
Victoria Andersson 2015

Bilaga 7b. Växtinventering - Perenner

Placering	Vetenskapligt namn	Svenskt namn
Rabatt 1	Alchemilla mollis	jättedaggkåpa
	Chelone	sköldpaddsort
	Euphorbia amygdaloides	mandeltörel
	Hedera helix	murgröna
	Helleborus	julros
	Heuchera	alunrot
	Hosta	funkia
	Lycimachia cletroides	vitlysing
	Sedum 'Matrona'	röd kärleksört
	Sedum telephium	kärleksört
Rabatt 2	Fragaria vesca	smultron
	Campanula persicifolia	blåklocka
Rabatt 3	Hedera helix	murgröna
Rabatt 4	Hedera helix	murgröna
Rabatt 5	Aegopodium podagraria	kirskål
	Armoracia rusticana	pepparrot
	Fragaria vesca	smultron
	Ribes uva-crispa	krusbär
Rabatt 6	Alchemilla glaucescens	sammetsdaggkåpa
	Anemone tomentosa	höstanemon
	Aquilegia	akleja
	Aster	aster
	Clematis	klematis
	Hemerocallis	daglilja
	Iberis saxatilis	våriberis
	Lavendula	lavendel
	Lychnis coronaria	purpurklätt
	Malva alcea	rosenmalva
	Origanum vulgare	oregano
	Paeonia	pion
	Rosa	ros
	Salvia officinalis	salvia
	Sedum florifeum	smaragdfetblad
	Thymus serpyllum	backtimjan
Rabatt 7	Aegopodium podagraria	kirskål
	Hedera helix	murgröna
	Helleborus	julros
	Rubus idaeus	vildhallon
Rabatt 8	Aegopodium podagraria	kirskål
	Hedera helix	murgröna
	Rubus idaeus	hallon
	Solidago	gullris
Rabatt 9	Aegopodium podagraria	kirskål
	Hedera helix	murgröna
	Rubus idaeus	hallon
Rabatt 10	Alchemilla mollis	jättedaggkåpa
	Anemone tomentosa	höstanemon

Placering	Vetenskapligt namn	Svenskt namn
	Bistorta amplexicaulis	blodormrot
	Buddleja	fjärlisbuske
	Clematis	klematis
	Euphorbia characias	törel
	Geranium	näva
	Helleborus	julros
	Hemerocallis	daglilja
	Iris	iris
	Lathyrus vernus	vårärt
	Lychnis coronaria	purpurklätt
	Lycimachia cletroides	vitlysning
	Lycimachia punctata	praktlysing
	Ornbunke!	
	Phlomis tuberosa	röd lejonsvans
	Scabiosa caucasica	höstvädd
	Sedum telephium	kärleksört
	Solidago	gullris
Rabatt 11	Agastache	anisisop
	Alchemilla mollis	jättedaggkåpa
	Aquilegia	akleja
	Buddleja	fjärlisbuske
	Centaurea	klint
	Geranium	näva
	Hedera helix	murgröna
	Helleborus	julros
	Hemerocallis	daglilja
	Hosta	funkia
	Hypericum perforatum	äkta johannesört
	Lathyrus vernus	vårärt
	Lavendula	lavendel
	Lychnis coronaria	purpurklätt
	Lycimachia cletroides	vitlysning
	Lycimachia punctata	praktlysing
	Malva alcea	rosenmalva
	Phlox	flox
	Paeonia	pion
	Polygonatum	rams
	Solidago	gullris
	Stachys officinalis	humlesuga
	Tulipa	Tulpan
	Verbascum	kungsljus
	Veronicastrum virginicum	kransveronika
Rabatt 12	Centaurea	klint
	Fragaria vesca	smultron
	Hedera helix	murgröna
	Melissa officinalis	citronmeliss
Rabatt 13	Hemerocallis	daglilja
	Lavendula	lavendel
	Lychnis coronaria	purpurklätt

Placering	Vetenskapligt namn	Svenskt namn
	Malva alcea	rosenmalva
	Melissa officinalis	citronmeliss
	Perovskia	perovskia
	Thalictrum	ruta
Rabatt 14	Achillea	röllika
	Aquilegia	akleja
	Geranium	näva
	Hedera helix	murgröna
	Hemerocallis	daglilja
	Hortensia	hortensia
	Malva alcea	rosenmalva
	Ribes	vinbär
Rabatt 15	Aquilegia	akleja
	Germanium	näva
	Geum	nejlikrot
	Hemerocallis	daglilja
	Hypericum perforatum	äkta johannesört
	Malva alcea	rosenmalva
	Origanum vulgare	Oregano
	Phlomis	lejonsvans
	Phlox	flox
	Sedum telephium	kärleksört
Rabatt 16	Alchemilla mollis	jättedaggekåpa
	Aquilegia	akleja
	Aster	aster
	Astrantia	stjärnflock
	Echinops bannaticus	blå bolltistel
	Geranium	näva
	Hemerocallis	daglilja
	Malva alcea	rosenmalva
	Phlomis	lejonsvans
	Sedum telephium	kärleksört
	Thalictrum	ruta
Rabatt 17	Hedera helix	murgröna
	Malva alcea	rosenmalva
Rabatt 18		